

6 A 36

H/100

ANTONII DE HAEN

*S. C. A. Majestatis Consilarii, & Archiatri,
nec non Medicinæ practicæ, in alma, ac
antiquissima Universitate Vindobonensi,
Professoris Primarii.*

DISSERTATIO MEDICA

S I S T E N S

EXAMEN TRITISSIMI PROVERBII

MEDICINA TURPIS

D I S C I P L I N A

N E A P O L I M D C C L X X V I I I .

Sumptibus FELICIS IPPOLITI Bibliopolæ
Superiorum Permissu.

9671

EDITOR LECTORI

S.

Tanta est hodie Clarissimi Viri ANTONII DE HAEN fama , ut omnia , quæ in lucem edit , opuscula avidissime recisciantur : eam ob causam Differtationem ejus inauguralem , in qua Medicinam ab omni contemptu pulcherrime vindicat , & simul peritiam suam , & eruditionem , quam tunc temporis jam consecutus erat ; quod omnibus Medicinæ fautoribus pergratum fore existimo . Vale ! Lector , omnibusque Clarissimi Auctoris laboribus frui tuo bono .

P R O Æ M I U M .

A Quinque ab hinc annis , quibus mentem Medicis Studiis applicui , tot Scœmnata in Medicinam , ut in Artem incertam plane , ac plerumque ridiculam audivi , legique , ut multoties animum desponderem , atque sæpius , antequam rem penitus introspexeram , mei me propositi tæderet , illudque relinquerem ne an prosequer , redderet ancipitem .

Neque enim infima de Plebe Viri , aut ancillæ Medicis plerumque , ut ipsæ ferunt , sapientiores , hæc Scœmnata proferebant ; sed ejusmodi homines , quos ob ingenii acumen animunque cum Litterarum , tum aliarum excellentium Artium , & Disciplinarum Studiis excultissimum , summa cum animi veneratione prosequor .

Verum prima Medicinæ transigenti Tyrocinia sensim nonnullarum , ob quas vituperabatur , causarum vis debilior , veroque absimilior visa , calcæcar addidit num ne omnes solidis carerent fundamentis ut probe examinarem .

Quare & in toto studiorum decursu numquam non intentissimus , ubi vel Clarissimorum in hæc Academia Medicinæ Procerum Instructionibus assiduus interfui , vel optimorum Auctorum monumenta sedulus pervolvi , an scrupuli hi animo eximi meo possent ; magis intellexi magisque , omnes hæc objectiones nullius faciendas esse : utpote vel ridiculas , vel veritate carentes , vel re-

spicientes tantummodo malos medicos, aut semidoctos quosvis Magistros, qui præclaram quam vix intelligunt artem in humanam perniciem profitentur.

Quæ cum animo revolverem sæpius, Chartisque ne labili memoria exciderent, quotidie mandarem, pepererunt tandem hanc materiem: quam Academiam relicurus, ejusque præclaris, pro tenuitate mea satisfactus Legibus, Thematibus inaugurali consflando dedicandam duxi.

Quo quidem a proposito nonnulla me aliquantulum deterruerunt; me, inquam, juvenem, virium tenuitatis probe gnarum, maturiorisque quod ad hocce opus conficiendum requirebatur judicii.

Tamen cum scirem ab iis qui Medico condecorabuntur honore tantum modo eorum quæ in Academiis didicerunt, non eorum quæ ipsi experti, aut commentati sunt, specimen peti: quumque præterea animus esset ejusmodi Thema componere quod tenues meos in Medicina Professoribus non tantum testaretur Clarissimis, quos frequentavi Professoribus, sed & aliis Claris Viris tam Consanguineitatis, quam Dulcis Amicitie mihi copula nexis, vel ob gratam in me benevolentiam maxime colendis, ad prius a quo discesseram, propositum redii.

Namque primo fere nihil me Scripturum præsciebam, nisi quod summi, & ad cineres usque colendi mihi viri, in hac Academia Medicæ Facultatis Lumina, omni modo meo inculcare ani-

mo conati erant; vel quod ex præstantissimis ab ipsis conscriptis commendatisve voluminibus hauseram: Secundo materiem fore quæ viris alio, vel & nobiliori studiorum genere occupatis magis arrideret, facile crediderim.

Verum nimiam materierum molem intra tam arctas congeffisse pagellas multis videbor, videborque merito: sed sciant hi materiei seorsim singulæ pro dignitate tractandæ nec tempus nunc esse nec in Thesibus propositum; unius vero productam pertractationem ei, quem mihi proposueram, scopo minus satisfacturam videri.

DISSERTATIO MEDICA

S I S T E N S

EXAMEN TRITISSIMI PROVERBII

MEDICINA TURPIS

D I S C I P L I N A.

Ationes, ob quas turpis Disciplina
Medicina audit pluribus, hæc potis-
simum sunt.

I. Magnam esse sententiarum in
theoretica humani corporis contem-
platione discrepantiam ; tum Antiquos inter
Recentioresque, tum, & inter ipsos recentio-
res cœvos.

II. Ipsam vero Praxin continuæ sententia-
rum, & curandi Methodorum mutationi turpi-
ter subjacere.

III. Situm Dispositionemque partium intra
corpus latentium, imo vel ipsum externum
corporis habitum, nonnumquam ita imponere
Medicis, ut in Diagnosi, & Prognosi alaci-
nentur quam turpissime.

IV. Medicos ipsos suam curtam prodere
suppelletilem dum, quotquot probi inter eos
existunt ingenue fateantur complures se morbos
sanare non posse, imo plures morbos, eorum-
ve causas, se ignorare.

V. Homines plures vivos absque Medicorum ope curatos .

VI. Sanatos homines adhibitis quidem Medicis, sed eisdem vel ab Ægro , vel a Pharmacopæo , deceptis .

VII. Alios fanitati reddidos rerum usu eandem , quas audacissimo præfagio pessima quæque effecturas Medici prædixerant .

VIII. Teterrimis e morbis convaluisse homines, curantibus ejusmodi Medicis, quos famosi alii artis Proceres tamquam pessimos , utpote vel fortiore, vel segnore, quam oportet, Methodo, uti solitos, traduxerant .

§. I.

Magnam esse sententiarum in Physiologica humani corporis contemplatione discrepantiam: tum antiquos inter Recentioresque & tum inter ipsos Recentiores cœvos.

Fateor lubens veram esse totam hanc propositionem; causamque tantæ discrepantiæ variam agnosco .

Descriptiones anatomicæ partium corpus humanum constituentium earundemque usus variant incredibiliter, prout lumen majus per diversas sæculorum series rebus affulsit; atque etiam prout indefatigata mortalium industria naturam experimentis laceffivit, & ad admit-

ten-

tendos homines in abdita , in quibus sublitescebat penetralia coegit .

Ut enim artes omnes incultum prius & informe Chaos deinde per gradus , post multiplex observationum Genus ad formam Artis ductæ , atque magis excultæ magisque ad aliqualem , qua nunc gaudent , perfectionem adductæ sunt ; ita & huic Medicinæ parti evenit . Anatomicum quoddam corpus rude certe , atque inconditum prisca habebat Ætas , quod suppeditaverant . 1. Extispicia Sacerdotum singulari quodam ritu animalia viva eorumque partes tractantium ; ac Numini summo apud veros Dei cultores , denso vero Deorum fictitiorum , Dearumque agmini apud Idololatræ gentes offerentium . 2. Cadaverum Balsamo condiendorum mos , maxime ille , quo viscera eximebant singula , ac Balsamis , Aromatibusque contra putredinem muniebant . *Herodot. Lib.II. Euterp.* hoc fuse describit . 3. Vulneratorum Hominum Inspectio Pertractatio , & Curatio . 4. Laniena ipsa partes animalium eximens , repurgans , in quibus mortales , qui vulneratos vivos , vel & Balsamis condiri mortuos viderant , multa consimilia repperere . 5. Incisio vivorum animalium in philosophicos usus , medicosque ut *Democritus* fecisse legitur in *Epist. Hipp. ad Damag.* 6. Examen ipsorum cadaverum hominum certis morbis defunctorum , ut *Hippocratem* fecisse ex multis suorum operum

locis indubitato constat : & ut teste *Eusebio Cæsariensi Episcopo* antiquissimus Scriptor *Manetho* tradit *Athosten* Egyptiorum Regem ipsum per sese lustrasse cadavera, morborum scilicet ut rimaretur causas.

Alia, sed pauca, subsequentes addidere ætates ; ita ut post *Galenii* tempora vix pauca reperias, quæ prius, saltem ex parte, nota non fuerunt.

Sæculo tandem XVI. nova Lux affulsit *Carpini*, *Mundini*, *Vesalii*, ac maxime *Eustachii* industria, necnon sedulitate multorum in Patavina Scola Anatomicorum.

Demum prioris Sæculi anno 8. post 20. Harvæana Lux orbem fere totum passu quam celerrimo illustravit, quando sanguinis humorumque per corpus circulum immortalis Harvæus in Anglia ad formam doctrinæ perduxit : cujus circuli rudia quædam lineamenta visa *Nemesio* Episcopo, Sæculo IV. *Paulo Sarpi*, vulgo dicto, & eruditis noto nomine *Fra Paolo*, Veneto Theologo, Sæculo XVI. *Michaeli Serveto*, vivis Genevæ combusto flammis ; *Andrææ Cæsalpino*, Italo acutissimo *Lib.V. quæst. peripatet.* *Realdo Columbo* in Patavina Scola professori. Verum de omnibus his merito dici potest id, quod *G. Baglivius* Professor Romanus *Prax. med. cap. XII. §. 1.* loquens de Cæsalpino eleganter pronuntiat . „ Quoniam „ sola, inquit, mentis acie ad præclarum hoc „ per-

„ pervenit institutum , nec . . . experimenta
 „ adhibuit , nihil mirum quod , & operis ar-
 „ gumentum reliquerit imperfectum . . . Quod
 „ animadvertens *Harvæus* non solum rationem,
 „ sed experientiam ipsam hæc de re consulere
 „ voluit: idcirco tamdiu Naturam experimen-
 „ tis vexavit, tamdiuque sectionibus Anatomicis
 „ laceffivit , donec tandem ad veritatem
 „ fatendam cœgerit .

His præclaris inventis demum accessit quid-
 quid *Malpighii Svanmerdamnii*, *Leeuwenhoe-
 kii*, *Ruyschii*, *Morgagni*, *Santorini*, ac præ-
 primis venerandi Præceptoris mei *Cl. Albini*,
 (cujus Lucubrations eruditissimas Medicus
 orbis brevi obstupebit) indefatigata industria
 ad Anatomem subtiliorem excolendam, contu-
 lit .

Quæ cum ita sint, injuria hinc quispiam
 hancce Medicinæ partem vituperet: Si quidem
 eo plures artes alias, disciplinasque facimus,
 quo major ipsis perfectio accesserit. Egregia
 Ars Nautica plurimi semper æstimatur, utilis-
 que cum maxime: quam & industria, & au-
 dacia humana in faciendis periculis, ex nulla
 fere, eo promovit usque, ut cum primo in-
 domitum mare mortales horrerent, dein illud
 auderent transire juxta litora lambendo, nunc
 pleno gurgiti sese committentes, sævum mutan-
 dis mercibus aquor arant .

Secundam causam hujus discrepantiæ senten-

tiarum circa Theoriam Medicam , eam reor , quod homines antiquis , quibus imbuti sunt , opinionibus haudita facile renuntiare solent . Neque etiam sapientis est suam sententiam , audita nova , illico mutare : alioqui unus homo brevissimo vitæ caducæ spatio decies forte deberet mutari sententia . Semper enim fictricis Ludibria mentis Incautis imponerent , dum nova rerum facies plerumque arrideat . Ita novi , quid , minus licet bonum , suos ubique fautores invenit . Viget Incolumis nova sententia donec summa ingenii acuties plausibilis aliud subtiliusque excogitet ; cui denuo plerique assentiuntur . Videatur *Gassendus de Epicurea Philosophia* latinissimus *Celsus & Barcufius de variis Medicorum sectis , & placitis* ; quibus patet ejusmodi fragmenta ingenii ad tempus in honore esse , verum ab aliis subtiliora proferentibus explodi ; hæc iterum ab aliis refutari , & sic porro in infinitum . „ Hinc pulcre *Lucilius* apud *Ciceronem Lib. II. de Nat. Deorum* Etenim , inquit , videmus cæteras „ opiniones fictas , atque vanas , diuturnitate „ extabuiffe . . . opinionum enim commenta „ delet dies , naturæ judicia confirmat „ . Verum ab alia parte cum sapientem virum deceat docilem semper animum gerere , ut ad nova sæpiusque confirmata experimenta latitanti olim , nunc prodire coactæ , veritati reluctare non videatur , dedecabit summopere antiquæ opinioni mordicus inhærere . Hu-

Hujus rei exemplo esto mox recensita Harvæana Doctrina. Adversarios sibi complures consciverat ingens *Harvæus*, qui rei novitate percussus eam fere instar Hæreseos condemna-
bant. Quales in Anglia *Primerosius*, *Riolanus* in Galliis, &c. Verum *Harvæus* suos Adversarios (ut contra plerumque fieri consuevit) contumeliosè excipere non solitus, sed ratione atque experimentis iisdem respondere conatus, ferme omnes ante mortem sibi devictos vidit. Sic unus tardius, citius alius demonstratam veritatem amplectitur; obtinentibus plerumque nonnullis, quos utpote ratione convinci impotes, sibi linguæ expedit: donec tandem vel latratu fatigati sponte obmutescant.

Sed & 5. Causa subest hujus in sentiendo diverfitatis, petita ex præcipiti & quasi volante Mortalium ingenio, quæ fit ut debitam rebus examinandis sedulitatem negent. Memor siquidem homo quod sit *Divinæ particula auræ* speculationibus, & ludicris Phantasæ figmentis exspatiari & vagari amat, hincque subtilitate ratiocinantis ingenii supplere conatur, quod alii sola indefessa indagine, & lenta patientia expiscari potuerunt. Omnium fere absurdissimarum opinionum in quavis scientia vel arte hæc origo, hic fons est. Hinc & in Physiologia Medica prodire tam absurdæ explicationes circa Chylopoiesin, Hæmatopoiesin, Pneumatopoiesin; ut dies deficeret omnia ex ordine narrare vo-
len-

lentem. Cum interea qui castiore ingenio præditi sunt priorum periculis admoniti, in solos rerum Eventus intueantur, sola experimenta consulant, patientia observandi ætatem absumant; atque sic tandem mira & stupenda simplicitate veritatem abstrusam extricent inveniantque. E re foret simplicitatis hujus in memoratis modo functionibus explicandis subnexuisse exempla; verum cum angustos thesios Limites exsilirent, malim hæc in adnexis post thesin proponere, ac defendere, corollariis.

§. II.

*Ipsam praxin jugi sententiarum, & curandi
methodorum mutationi turpiter
subjacere.*

Propositionem hanc, licet aliquanto ignominiosius prælatam, veram sæpe fuisse cogor fieri; strenuam interim navaturus operam qua præclaram artem Medicam ab iniqua Labe quam vi conclusionis ex hac propositione, eidem conantur inurere, vindicem.

Itaque Praxeos exercendæ Methodum ab initio Medicinæ notæ haud ita fuisse, quam quidem Eam subsequenter deinceps ævis, aut hodie exercent, facilis dabo.

I. Quia Medicinam in Artis, quam tandem accepit, formam condere mortales, nisi multiplici multorum annorum observatione, nequiverunt.

II.

II. Quia Praxi Medicæ contigit quod quibusdam aliis scientiis , artibus , disciplinisque ; ut homines non ex solis ratiocinati sint experimentis , sed vi ficti de ludicra Phantasia Systematis , phænomena in morbis apparentia explicuerint , contorserintque mirificè ; unde variis juxta varia Systemata morborum Curationes adortis ; non nisi ingentes , & miseris mortalibus fatales errores committi potuere , artis tamen absque ullo umquam opprobrio .

Itaque dico eos qui Medicinam Artis in formam cuderunt , mero tantum casu , & simplici eruditos esse Observatione eventus . Morbi enim semper fuere quamdiu ea , qua nos , Lege vivere Mortales . Est namque Morbus status ille in quo Homo actiones vitales , naturales , & animales , omnes vel aliquas , fere exercere nequit , aut saltem easdem non nisi cum molestia , dolore , vel cita defatigatione exercet . Hunc statum obtinuisse a condito primum orbe , quamdiu iisdem Legibus , quibus Nos , obnoxii hæserunt Homines , vel hinc apparet , I, quod illis Nobiscum communes fuere aeris , qui hominibus inevitabilis , ac semper necessarius est , injuriæ , & vicissitudines : utpote qui alius fit in hoc , quam in illo ; ut vocant Climate , alius hyeme quam æstate ; alius vere quam autumnis ; alius interdiu , ab eo , qui de nocte ; alius uno die , alius alio : alius eodem die , ab eo qui paulo ante regiones perflabat ; alius tem-
pore

pore calido ; frigido tempore alius ; in humida tempestate alius , ab eo qui in sicca ; varius præterea , prout supra paludes , lacus , flumina , maria , montes , prata , aut varia alia corpora ad certam regionem deferatur ; varius denique prout a Meteoris immutetur II. communis nobiscum iisdem Alimentorum Natura fuit , quorum nonnulla facile , difficile alia , in nostram permutentur Naturam III. obnoxii fuere Corporum irruentium vi ; sive illa corpora in ipsos insilirent , sive in eadem ipsi illiderent. Vt bene Cicero hinc causam egritudinum deducit *Lib. III. de Nat. Deor.* „ Cum omne , inquit , ani- „ mal patibilem Naturam habeat , nullum est „ eorum quod effugiat accipiendi aliquid extrin- „ secus , id est quasi ferendi , & patiendi ne- „ cessitatem „ . IV. Easdem , quas Nos , edidere Vitæ actiones , quæ certe ab Homine sano diu exerceri constanterque nequeunt , absque novo alimento , quin morbi nascantur . V. Denique fabrica ipsa humanæ compagis se ipsam per sese destruens , ni idoneo reficiatur fulciaturque nutrimento , morbos ipsis quandoque inevitabiles procreaverit necesse est .

Quibus quidem morbis , quicumque demum erant , abigendis primo impulsus quidam aderat automaticus , seu motus a sola hominis fabrica pendens , veluti movet se Horologium ex vi suæ fabricæ atque structuræ . Huius motus impulsu homo , vel animal quodcumque ægritudi-
ne

ne gemens , ad auxilia sibi ignota confugit , si-
 ne Mentis præscia voluntate . Quemadmodum
 homo inscius omnino Arsenicum sumens , sta-
 tim nauseas sensit , Vomitumque , ut Venenum
 expellatur ; Mente licet haud conscia , nec de-
 terminante , vel aliquando invita . Ut etiam sus-
 ceptum aliquod intra Corpus venenum corpus
 ipsum conatur excitatis sudoribus a sese abige-
 re , Mente nihil eo determinante , imò ne con-
 scia quidem . Ut qui arenulam intra oculum ge-
 rens vi quasi spasmodica palpebras ad oculi
 bulbum apprimit affricatque , quo fit ut Glan-
 dula *innominata Galeni* eadem actione pressa la-
 crimas producat copiosas , quæ arenulam abster-
 geant . Ut homini vulnerato fit statim inflam-
 matio , dein suppuratio quæ facit pus ; quo ceu
 optimo Balsamo Vulnus percuretur . Hæc , &
 sexcenta ejusmodi alia Homines multa in mor-
 bis proficua docuerunt : Venena scilicet esse ,
 quorum expulsio fiat vomitum aut suscitando ,
 aut suscitatum expediundo ; alia venena intra
 corpus recepta excitatis expelli promotisque su-
 doribus ; arenulas Quisquillasve oculo illapsas , si
 natura productis Lacrimis aut premendo ocu-
 lum non sufficiat , aut si corpuscula hæc ni-
 mium intra palpebras bulbumque oculi infixæ
 sint , injectu aquæ tepidæ abstergere ; Vulnere ,
 ut curentur , ad bonam suppurationem adducere .
 Modum itaque impulsus hujus ipsa hominum
 non assequitur intelligentiâ , reperitque tantum-

modo ejus causam in Adorandi Creatoris solo instituto , qui corpus omnium animalium hisce instructum dotibus voluit .

Huc facit Dōs quædam Menti innata , ut ad molestiam doloremve corporis , animique angorem , homo sibi quærat , & applicet remedia , in quorum delectu vagum tantum experimentum , vel & spontaneum consulit appetitum . Sic V. C. in siti febrili videas hominem aquam , aquosa , acidula , quibus Medicina meliora non novit , avidissime appetere ; quod certe Mentis huic adscribendum Doti : siquidem ægro sitis habente Causam , & Potum non appetente , Mentem laborare in confesso est . Hæc Dos infantis acido laborantis impulit mentem , cretam ut avide arenulasque devoret , quæ usum absorbentium posthac docuere Mortales acido laborantes . Quin & ipsis Brutis invenitur innata facultas similes ei , quam in Homine Mentis dotem appellamus . Sic pulcre *Cotta* apud *Ciceronem Lib. 3. de Nat. Deor. ,* Nullum potest , inquit , esse animal , in quo non appetitio sit , & declinatio naturalis : appetuntur autem quæ secundum Naturam sunt , declinantur contraria : & omne animal appetit quædam , & fugit a quibusdam ; quod autem refugit , id contra Naturam est . Causamque hujus Rei dixerat *Libro 2. ,* esse in Bellua quiddam simile Mentis , unde oriantur Rerum appetitus . Et paullo post : Dedit ea-

„ eadem Natura Belluis, & fenſu, & appeti-
 „ tum; ut altero conatum haberent ad natura-
 „ les paſtus capeſſendos, albero peſtifera facer-
 „ nerent a ſalutaribus. „ Sic vulnerati quon-
 „ dam Noſtrates quibuſdam venenatis Indorum te-
 „ lis plerique omnes moriebantur, aut ſaltem abſ-
 „ que Curatione novum morbum producente, non
 „ curabantur. Mero viderunt caſu animal par-
 „ vum Leonem referens, huiſcemodi telis vul-
 „ neratum ſibi herbam ibidem *Mungos* dictam
 „ quærens; ejuſque uſu curans venenum: quod ad-
 „ vertentes homines, & ſibi eandem applicuere;
 „ curatique ſunt. Ita Bruta hac dote inſtructa
 „ docuerunt homines plura adminicula fanitatis re-
 „ ſtituendæ. *Proſper Alpinus* in præclaro ſuo o-
 „ pere *de præſag. vita & morte agrot. Lib. 7.*
 „ c. 2. „ Hoc remedii genus, inquit, (de M. S.
 „ ſermonem habens), Medici ne dum Naturæ
 „ imitatione invenerunt ſed quibuſdam etiam
 „ animalium exemplis perdocti, præſertimque
 „ Hippopotami, equi marini ut *Plinius* eſt au-
 „ ctor qui ingluvie obæſus, crus in arundinis
 „ ſtipitem acutiſſimum adigens, Venam quan-
 „ dam vulnerando, copioſius ſanguinem effun-
 „ dit, atque ita fuerit ipſius corporis pletho-
 „ ram tollere ſolitus. „ Vide, & *Dapperum*
 „ *Hiſt. Ægypt. pag. 147.* Eodem *Plinio* auctore
 „ ut & *Cicerone Lib. 2. de Nat. Deor.* Canis vo-
 „ raciſſimum animal, ubi nimium ingurgitaverit ſe-
 „ ſe vomitum provocat; hincque ajunt edoctos

homines, ut vomitu, (si sponte non fiat) coactō, infarctum deplerent ventriculum, Avis *Ibis* dicta rostro suo oblongo injecta in anum aqua tepida, obstipatam resolvit alvum; sicque usum Clysmatum docuit. Vide ex *Plinio*, *Plutarcho*, *Æliano*, hoc apud *Dapperum* descriptum in *Hist. Ægypt. pag. 143. Acta Societatis Britannicæ* historiam tradunt Caniculæ; quæ quotiescumque ab Hera demissa erat ad certam Parietis locum sibi legebat *Parietariam* herbam. Hoc visum quam sæpissime. Mortui animalis aperta Vesica exhibuit Calculos complures. Norunt porro Medici Calculosis hanc herbam multum prodesse, ubi viæ emolliendæ pro Calculi in Vesicam transmissu.

Hæc certe & plura consimilia primævos homines plurimarum indicabant ægritudinum solatia: quo quidem sensu Medicina semper dici potest inter homines obtinuisse.

Verum quod Artis sensim formam acceperit proprie effecerunt sequentia adminicula.

I. Casus fortuitus, seu Eventus physicus per sensus observatus, cujus nulla antea cogitatio fuerat. Ut v. g. quando impulsu automatico animal quærit ansie quo demum modo situve dolorem queat levare, ac tandem forte ex mille modis unum invenit, qui sublevet, soleturque. Hoc in Asthmaticis Peripneumonicis, in Pleuriticis &c. evidenter cernas. Ita casus fortuitus multiplex docuit plurima a juvamine vel

nocumento , quod sani ægrive ab aliqua re adhibita vel omiffa perceperant . Ut pulcre *Hippocrates Libro de Prifca Medicina* hanc artem imis fuis de fundamentis eruens de monumentis, quæ confervabat , antiquiffimis, tradit Eam ortam cum primis ex eo quod cerneretur primo ægrotis obeffe fanorum Diæta . Hoc obfervatum pluries tandem occasionem dediffe ut homines cogitarent & minore copia , & dilutiore forma alendos Ægrotantes . Sed neque vel hinc artem nafcituram fuiffe , fi alimenta , & copia minora , & dilutiore forma fanis æque atque ægris conveniffent . Verum vidiffe fanorum corpora iifdem cum debiliora fieri , tum a perfe-rendos labores ineptiora . Hiuc neceffitatem quafdam cudendi regulas in Ægrotantium commoda , & exortam effe , & exoriri neceffario debuiiffe .

Juvit 2. Naturalis inftinctus qui ex impulfu automatico , & ex dote Menti increta nafcebatur , ut paulo ante patuit . Videmus quomodo plurima hinc eruditi mortales ex iifdem rude quoddam Corpus Obfervationum condere potuerunt .

3. Accessit hæud prævifus eventus ; quando nempe prioribus duobus inftrecti homines tentabant , an forte ab alia quapiam re adhibita, aut neglecta idem fequeretur . Sic *Cicero fupra Laud.* , „ Multa , fcribit , ex Belluarum corporibus remedia morbis , & vulneribus eligimus ;

„ gimus ; sicut ex quibusdam stirpibus , & her-
 „ bis : Quarum utilitates longinqui temporis usu,
 „ & periclitatione percipimus. „ Sed hac pe-
 riclitatione sæpe contrarium fortiebantur effe-
 ctum , minimeque prævisum . V. C. Viderant
 hominem feбри ita æstuantem , ut jam jam com-
 bustum iri sese clamitet , aquam potusque aquo-
 sos acidulos , frigidum aerem tantopere appete-
 re , ut cum Lysimaco aquæ potum pro toto re-
 dimere Regno , quam siti amplius exarescere ,
 mallet . Viderant & revera hujuscemodi levari
 nonnumquam homines . Pronum fuit ex hisce
 cogitare numne æstus intollerabilis melius seda-
 retur si gelidæ aquæ , aerisque frigidissimi quam
 plurimis concederetur usus ? experiuntur . Bibit
 æger summa cum animi voluptate , ita ut sa-
 pientissimus Regum in *Prov. cap. 25. V. 13.*
 hac comparatione utatur : „ Sicut frigus nivis
 „ in die Mæsis , ita Legatus fidelis , ei qui mi-
 „ sit eum : animam enim domini sui refocil-
 „ lat „ (seu requiescere facit) sed momentanea
 voluptas in ægrotantibus exæstuantibus citam
 sæpe mortem accellerat . Quibus pluries obser-
 vatis didicerunt tandem homines aquam tepi-
 dam , aut frigidiusculam prodesse febricitantium
 æstui , gelidam nocere quam maxime , præser-
 tim ubi affatim hauritur . Idem de aere judi-
 cium tulere , ubi æstuans homo gelido in aere
 quiescens pleuritidem sibi concitavisse sæpius vi-
 sus .

Hinc

Hinc sexcenta talia visa hominibus , atque pluribus in casibus verissima observata , memoriæ mandata fuere eaque ne exciderent scripturæ genere , tunc temporis usitato , descripta . Porro hæc descriptiones non solis privatorum hominum , quo lucrum inde captarent , usibus , sed publice in Templis cuncto patebant populo . Hic celebratus apud Ægyptios mos , atque apud Grajos . Videndi hac super re *Pausanias* & *Strabo* . Quin & apud Veteres Romanos id moris fuisse pluribus *Cicero* testatur in locis , & confirmat *Val. Max. Lib. 2. cap. 5. num. 6.* „ Febrim , inquit , ad minus nocendum , tem- „ plis colebant . . . in eaque remedia , quæ „ corporibus ægrorum adnexa fuerant , dese- „ rebantur . Hæc ad humanæ mentis æstus le- „ niendos cum aliqua usus ratione excogitata „ &c.

Quod si Descriptiones templorum affixæ columnis non sufficerent , ægri in triviis exponerentur , & foris ; ut si prætereuntium quisquam , quod in ejusmodi casu profuerat aliquando , noverat benignus indicaret . Cernimus facile ex omnibus his Empiricam nasci Medicinam debuisse , quæ soli tantum præterito præsentique cognoscendo apta erat . Verum , quia morbos plerosque empirice curare impossibile , sensim natum est castissimum ex comparatione observatorum cum præsentibus , & futuris , quam *Analogiam* vocant , *Ratiocinium* .

Ponatur namque homo apoplecticus prima vice primævis apparuisse mortalibus. Hunc profecto bene profundeque dormientem rati sunt. Eo vero post completum somnum non surgente, interpellato licet sæpius, tacto, punctoque, ac tandem moriente, talem somnum in morborum lethiferorum retulere catalogum. Videntes deinde alium hominem eodem modo se habentem, certe ne, ut alter ille moreretur timeerint necesse est. Verum huic homini copiosus effluit de naribus, aut aliunde, Cruor: postquam sensim ad sese redit, curaturque. Notant hoc homines, ac sciunt unum apoplexiæ genus, quod si larga hæmorrhagia fiat, mutatur in sanitatem; ni fiat occidit. Edocti deinceps ab animalibus sanguinis missionem, imitæque Naturam præeuntem secarunt Apoplectico, cui sponte sanguis non effulsit venam: homo convalescit. Gavisi mortales, ac successu turgidi, mox alii apoplectico venam secant, sectus venam apoplecticus moritur. Quid inde? cernunt ilico quosdam apoplecticos M. S. curari, alios curari minime. Ergo saltem duplicem esse, quæ apoplexiam gignat causam; duplicemque proinde, qua curetur, methodum. Hinc ad analogiam, & ad causarum investigationem vel inviti trahebantur.

Quæ omnia eo majoris artis incremento inservierunt; quando auctoritate publica viri designati, qui morbis vel omnibus, vel tantum

cer-

certis quibusdam invigilarent. Ut apud *Ægyptios* factum Historici tradunt. Qui iidem viri filios quam artem ipsi callebant, erudire iussi. Ac maxime increvit Ars auctis in dies accuratissimis morbi, ejusque remedii, annotationibus: quam quidem ob rem *Templa Epidauri, Coæ, &c.* celebratissima.

Unde ortum cum primis, ut Sacerdotes Medicinæ professionem sibi plurimum vindicarint, utpote qui templa assidue frequentantes inscriptiones facili Marte memoriæ mandarent. Sanatosque pronuntiarunt ope ejus, cui Fanum id sacrum, dicatumque Dei. Quos vulgus dein, ut Dei responsuros nomine consuluit, Numen invocans & ob impetrata sanitate eidem Vota persolvens. Vide *Mercurial de art. gymn. Lib. 1. c. 1.* Unde & *Tibullus Lib. 1. ecl. 3.*

„ Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse
sumederi

„ Picta docet templis multa tabella tuis.

Quibus deinde accefferunt quæcumque ad anatomicam scientiam condendam originem dedisse incrementumque, ac maxime morborum explicandis causis profuisse pag. 11. demonstrata sunt.

His demum omnibus nata fuit doctrina Medica, genuina profecto, ac vere mascula videlicet ex ipsius Naturæ hausta, & confirmata penu.

Talem Observationum thesaurum nactus *Hippocrates* immortale suum potuit componere opus.

Ait

Ait enim fuorum se scripta majorum, qui medica scientia inclaruerant, nactum. Ita ut vigesimum Medicum, in sua familia se numeret. Quantus observationum thesaurus! Quantane fides adhibenda curatissimis hisce adnotationibus, quas collegerant Viri in salutem humanam unice intenti, ab omni fallaci ratiocinandi genere quam remotissimi, solam Naturam contemplati, in seram usque ætatem observando occupati, graves, severi, qui nonagenario, centenario majores notata a prima juventute cum iis quæ senes observabant, contulerunt; collata adnotarunt; ut in seros usque nepotes castissima doctrina seu per traducem, propagaretur! Sed neque his modo contentus Magnus ille Medicinæ Parens iter instituerat *Cnidum*, ubi teste *Sorano* insignis Observationum Bibliotheca conservabatur; quam scrutatus est quam diligentissime. Coæ quoque, ubi natus, educatusque fuit, ex Templo ob collectiones observationum famigeratissimo ditissimam penum nactus est.

Hinc *Lib. de Diæt. in acut.* initio laudat eos qui *Cnidias* dictas sententias conscripserant; opus quippe esse ab omni fallaci ratiocinio remotum, ex solius Naturæ severissimo desumptum observatu, tantamque simplicitatem redolens, ut quis etiam Medicinæ ignarus illud rite potuerit conscribere, dummodo probe ex unoquoque ægro, quid patiatur, intellexerint. Reprehendit eos tantum quod segniores fuerint, quam

quam ut ex hoc præclaro opere Regulas prædicendi cuderent quodque ex hisce ad alia non ratiocinarentur. Et *Lib. 1. de Diæta*, ait se quædam scribere debere circa victus rationem, quæ prætermiffa de veteribus; verum fimul plura scripturum se eodem, quo veteres, modo; quippe quæ tam bene ordinata congestaque, ut aliter, atque illi, scribere nequeat. Ac maxime veterum monumenta laudat *Lib. de præc. Med.* Ubi errasse in multis afferit eos, qui Medicinam compendiosius tractaturi, ex calido, humido; frigido, sicco, explicare Morborum conabantur mortisque causas. „ At vero in Medicina, inquit, jam pridem omnia subsistunt, in eaque principium, & via inventa est, per quam præclara multa longo temporis spatio sunt inventa, & reliqua deinceps invenientur, si quis probe comparatus fuerit, ut ex inventorum cognitione ad ipsorum investigationem feratur. Imo tanti fecit hæc observata ut ibidem audacter pronuntiet: „ Qui vero his omnibus rejectis, & repudiatis, aliam inventionis viam, aut modum aggreditur, & aliquid se invenisse jactitat, is cum fallitur, tum alios fallit. Neque enim istud ullo pacto fieri potest.

Verum nondum contentus infinitæ indaginis & diligentæ Vir, voluit observatorum veritatem in sua non tantum Patria, eique affinibus Regionibus, sed & in distantissimis experiri:

cui

cui negotio, cum unas impar esset, filios discipulosque quaquaversum misit. Sic in oratione *Thessali Hippocratis* filii ad Aram misit *Athenis* habita legimus *Thessalum* a Patre in *Macedoniam* missum, *Dracontem* Thessali fratrem in *Hellepontum*, *Polybium* cui filia Hippocratis nupserat, & reliquos Discipulos ad diversas urbes dimissos. Quibus redeuntibus, *Hippocrates* ex collatis ipsorum observatis cum suis, & Majorum monumentis, scivit nec temporum sibi succedentium series, nec regionum distantiam, in confirmata tunc temporis praxi quid memorabilis mutationis attulisse. Vide eundem sub fin. *Lib. prænot.*

Hinc ipsius castissimam doctrinam omnium subsequantium sæculorum Medici obstupuerunt. Unde quando *Galenicis* argutiis, & acutis *Peripatericorum* argumentis fædata fuit Medicina hippocratica, hincque suo in progressu maxime impedita; quando invadente labens imperium Romanum Septentrionalium illuvie populorum, artibusque tunc temporis, & litteris fere omnino silentibus, per impuras deinde *Arabum* manus Medicina tradebatur, quando *Chemicorum* principatum in ea ambientium dira sub Tyrannide gemebat; quando dein *Philosophorum* posterioris ævi praxin pariter, ac theoriam iusta sua placita infringentium Legibus invita serviebat: semper cordati, candidique pectore Medici per omnes has ærumnas transeuntes, & artis

tis inconstantiam conqueſti, vel ad Hippocraticam Diſciplinam confugerunt; quam ſequendo in rectum reduci ſe tramitem gavifi ſunt; vel opinionum variarum fatigati fallaciis Naturam ipſam empirice contemplando, & ſequendo ſedula obſervatione veram cognoscendorum curandorumque morborum viam invenerunt. Quam dein vel ipsis, vel aliis, qui eorum ſcripta legerant, cum *Hippocrata* conferentibus ſemper conſtitit Hippocratica doctrina genuina, & juſta Naturæ conſecta ſemitas eſſe.

Hinc *Cl. Boerhaavius* in oratione habita de commendando ſtudio Hippocratico. „ Alii quod „ unius, inquit, hic quid plurimum induſtria „ valeat exhibet; alii ſuis modo vident oculis; „ hic multorum uſus eſt acie; cæteri per ſin- „ gulos ægros; hic per eorum agmina experi- „ menta fecit: Pauci quid intra arcta unius ur- „ bis pomeria morbi ſit, tradiderunt; Illæ quæ „ in tot Vicos, Vrbes, Regiones, & Regna Lues „ graſſaretur, obſervabat. Hanc ego cauſam, „ quominus alios huic pares ſtatuamus, in pri- „ mis magnam puto. Profecto ſapientia Artis „ major longe in illo fuit, qui tantis ad Me- „ dicinam auxiliis uſus eſt, quam in Reliquis; „ qui quamvis cætera æquales his deſtituti fue- „ runt. Atque inde natam arbitror eorum, „ quæ ſcripſit, æternitatem; hinc ortam puto „ illorum quæ XXIII. Sæculorum examen ſu- „ ſtinerunt, integritatem. Evolvatur illorum „ Or-

„ Ordo , mutata Hippocraticæ veritatis facies
 „ nullibi apparebit . Excutate Grajos , cognosci-
 „ te Romanos , versate Arabas , repetitam
 „ atque confirmatam ubique invenietis doctri-
 „ nam *Hippocratis* . Ex his enim quorum ad
 „ Nos memoria pervenit . . . quidquid habent
 „ eximii illi debent .

Eleganter sane paucis hisce stabilivit verbis ,
 quidquid de *Hippocrate* dici queat , Clariff. Vir,
 ad urnam usque mihi colendus ; veramque , at-
 que unicam viam præmonstravit , qua genui-
 nam Tyrones erudiantur Medicinam : cujus pro-
 fecto viri testimonium apud omnes æquos re-
 rum æstimatores , gnaros quantum in Medicina
 boni præstiterit , sufficiens videri possit . Atta-
 men ab hominibus cætera ingeniosis , minus ta-
 men Medicis , facile prævideo mihi objectum
 iri id , quod *Cicero* in sæpius laudato opere de
Nat. D. lib. I. „ Non tam auctoritates , in-
 „ quit , in disputando quam rationis momenta
 „ quærenda sunt . Quin etiam obest plerumque
 „ iis , qui discere volunt , auctoritas eorum ,
 „ qui se docere profitentur . Desinunt enim
 „ suam judicium adhibere ; id habent ratum
 „ quod ab eo , quem probant , judicatum vi-
 „ dent : Nec vero probare soleo id quod de
 „ Pythagoreis accepimus ; quos ferunt , si quid
 „ affirmarent in disputando , cum ex his que-
 „ reretur , quare ita esset ? Respondere solitos :
 „ IPSE DIXIT . IPSE autem erat PYTHA-
 „ GO-

„ GORAS. Tantum opinio præjudicata pote-
 „ rat , ut etiam sine ratione valeret auctori-
 „ tas .

Cui quidem objectioni prægressæ Historiæ Hippocraticæ Veritas satis respondit abundeque, ut tamen hoc mihi oggerentibus , & aliis quoque consuluisse videar ; tum quia vel sponte mihi volupe fit *Hippocratis* Discipulorum vel sola retexuisse veneranda nomina ; en seriem clarorum in Arte Virorum , qui idem de Hippocrate testati sunt .

Luculentius testimonium non datur quam magni *Thomæ* Sydenhami , qui Angliæ simul , & totius Medicinæ decus insigne atque ornamentum fuit . Tantus ille Vir fluctuantem scolarum disciplinam , lugendaque , quæ hic oriebantur infortunia persentiscens , nihil ab aliis inquirere , legere nihil voluisse , sed sedulo tantum Naturæ studio summa cum prudentia , & indefessa sedulitate dedisse se fere videretur , nisi ejusdem opera hinc inde aliud forte indicarent . Vt ut se res habet , saltem videtur , ac si nihil legisset Naturæ in Clinicis contemplandæ multos impendisse annos , ut *pag. 4. opin. omn. edit. Leyd.* in præfatione testatur ut & alibi pluries . Quantum autem in Re Medica præstitit Vir ille , supervacaneum hic retulisse foret ; siquidem , & scriptis , id & ore fateantur quotquot in arte existunt boni . Aliquantum in-fenescens jam , & praxi inveteratus Acutorum
 mor-

borum historiam methodumque curandi edidit ,
 in qua in omnibus non tantum locis Hippocra-
 tem , qui veras artem colendi Regulas tradide-
 rit , secutusque fuerit , fere unicum agnoscit .
 Hunc ait Medicorum *Romulum* basi huic suam
 superstruxisse doctrinam Νεστωρ φυσικῆς ἰατρικῆς
 (qui locus præprimis ex VI. Epid. desumptus)
Morborum Medicatrix Natura est : quibus id
 egit „ ut morbi cujuslibet Phænomena aperte
 „ tradiderit , nulla hypothefi adscita , & in
 „ partes per vim adacta atque in his
 „ fere stetit magna illa divini senis Theoria ,
 „ non ab irritato lascivientis Phantasiæ conami-
 „ ne desumpta , ceu vana ægrorum in somnia ,
 „ sed legitimam exhibens historiam earum Na-
 „ turæ operationum , quas in hominum morbis
 „ edit . Cum vero dicta theoria nihil esset a-
 „ liud , quam exquisita Naturæ descriptio , par
 „ erat omnino , ut in praxi eo tantum colli-
 „ maret , ut Eidem laboranti quibus posset mo-
 „ dis subvenire contenderet : unde etiam non
 „ aliam arti demandat Provinciam , quam *ut*
 „ *deficienti Naturæ succurrat effrænam coer-*
 „ *ceat , & in ordinem redigat* . Utrumque vero
 „ hoc tum passu illo ; tum etiam Methodo ,
 „ quibus Natura, morbum expellere satagit , at-
 „ que amovere . Animadverterat nempe sagaci-
 „ cissimus Vir quod sola Natura τῆς νόστος κρι-
 „ νει , καὶ ἐξαρκεῖ τα πάντα πασι . Atque hæc
 „ omnia peragit Natura paucissimis , simpli-
 „ cif-

„ ciffimisq̄ue adjata remediorum formulis ; ali-
 „ cubi etiam prorsus nullis . Vide *Præf. pag.*
 „ 19. 20. Et iterum *pag. 22.* veram meden-
 „ di methodum stabiliens . „ Quæ vero fundi ,
 „ inquit , nostri est calamitas , jamdiu ab anti-
 „ quissimo , & peritissimo Duce *Hippocrate* ,
 „ & prisca medendi methodo , causarum con-
 „ junctarum (utpote quæ certo se prodant)
 „ cognitioni superstructa descivimus : unde est ,
 „ ut quæ hodie exercetur , a Logodædalis con-
 „ ficta , contabulandi magis sit ars quam me-
 „ dendi .

Dein in *Epistola ad Pammanum pag. 326.*
 loquens de edendo suo in *Chronicos* commenta-
 rio „ Singuli , ait , me dies docent , quam sit
 „ arduum cæptum id ; & quam periculose ple-
 „ num alexæ . Cum apud scriptores rei medicæ
 „ (*Divinum Hippocratem* , fidemas , atque alios
 „ paucissimos numero) vix ulla deprehendi
 „ queant vestigia , quibus adjutus iter faciam . „
 Ac rationem esse subjungit , quia quidquid plu-
 res promittunt , sunt tantum ignes fatui , non
 veræ faces hypothefibus superstructæ quas la-
 scivientis Ingenii , & Phantasiæ Luxuria pepe-
 rerat .

Objicere contra quis posset *Sydenhamum* , ut
 ut *Hippocratem* extollit , tamen invenisse quod
 sæpe alia longe ab Hippocratica sit ineundum
 via ; siquidem fateatur se vehementi desiderio
 Methodum certiozem , minusque lubricam expi-

scandi, & stabiliendi *in semitas nullo ante pede calcatas* per tractum fuisse.

Verum jampridem dixi Sydenhamum, vel non legisse auctores, vel quod probabilius, auctores quidem legisse, tamen quia forte omnibus diffidebat, quasi legisset omnino nihil, in ipsa praxi a principio ad finem ab ipsa eaque sola natura edoceri voluisse. Hinc mirum nihil, quod testetur se *in semitas nullo antea pede calcatas* pertrahi; cum auctores negligens nesciverit, aut potius nescire voluerit, quasnam umquam semitas calcaverant Medici. Unde id saltem patet, quod in praxi aliquando minus forte hæsitasset, si hippocratica semper præ oculis habuisset. Quare is, qui sæpius conquæstus fuerat fastidiosam in morbis varietatem, viresque, & ætatem ad perferendos labores in invenienda cuique propria curandi Methodo prorsus imbecilles; postea in *scedula monitoria de nove febris ingressu*, pag. 538. quæ ex ultimis Viri operibus est, testatur quamplurimarum specierum febribus certa quadam & unica methodo posse mederi, scilicet qua misso sanguinis subeuns purgatio opio sedetur. Ut profecto teste ipso in arte jam confecto, & insenescente pauci morbi fuerint ad quarum curationem per *semitas nulla antea pede calcatas* pertrahi medentem oportuerit.

Quin & is, qui in Epistola ad Doctiss. Th. Short dixerat sic a natura se comparatum, ut
quod

quod temporis alii libris legendis, id ille omne meditationi impendere soleat; neque tam inquire, an sibi assentiant alii, quam quidem utrum quæ ipse tradat cum veritate consentiant; cui etiam occanebatur.

*Sic te scientem non faciunt Libri
Et dogma pulcrum: sed sapientia
Enata rebus. Mensque facti
Experiens, animusque felix.*

Idem, inquam, ille confitetur postea palam quanto ipsi detrimento hoc fuerit, dum in Epistola ad *Godartium* scribit, „ Licet XXX. annorum, & quod excurrit, spatium, quibus „ ego non indiligenter in morborum observatione versabar, sufficere posse videatur, ad „ majorem, quam in ipsorum cognitione feci, „ profectum faciendum; attamen haud temere „ affirmo. Quod . . . ne quadruplicatus quidem horum annorum numerus, etiam in homine occupationibus Medicis distractissimo, „ satis erit ad eundem in omni Medicæ artis, „ quaqua patet, circuitu, rite perficiendum.

Nec mirum sane quod pro eo, quo erat, candore fateretur hocce: quandoquidem supra satis superque ex Hippocratica Historia constiterit quantæ molis erat Medicam condere Artem. Quod profecto Medico cuiusvis impossibile. Quin, & Medicinam cum unoquoque Medico renasci velle, haud minus foret absurdum, quam velle Nauclerum quemque solo observatu

discere, & indefessa indagine expiscari oportere Astrorum fixorum errantiumque Doctrinam, iusta quam navim dirigeret; & nauticam acum, vimque, qua donatur, magneticam, Geograficas quoque Tabulas, quæ Regiones quo pergendum, quæ scopulos evitandos rupesque indigent. Sane millena prius naufragia, evoresque contingerent, quam rudis quisque homo *Palinurus* fieret.

Quod si forte longorum annorum erroribus, & periculis captis tandem aliquis superstes, horum plurium in cognitionem veniret; nauticæ artis imperitis constaret, arbitror, quanta cum certitudine ars illa hucusque culta foret. Quod cum in *Sydenhamo* contigerit, qui *Hippocrati* laudando longe imparem se fassus est, quia Doctrinam ipsius divinam perpetuo ille observatu confirmatam stabilitamque cernebat: quique errasse pluribus Operum suorum locis scribit quotquot ab *Hippocrate* descriverant: qui denique asseverat Medicinam, qui bona atque unice vera via in morbis cognoscendis, & curandis processit, *Hippocrati*, vel superiorem, vel parem habuisse neminem: abunde convincimur inconcussæ Hippocraticorum firmitatis, futuræque in clinica praxi felicitatis, si quis Hippocratica disciplina probe instructus, ad illam sese accinserit.

Doctiss. *Foesius* eruditus in *Hippoc.* commentator in præfat. ad *Lib. Epid.* maxime ad
Libr.

Libr. I. III. Sæpius conqueritur Hippocratica tam parum medicorum volvi revolvique manibus; *Hippocratem* veluti solem esse cuius plerique adspæctum non ferant, quia „ *Hippocrates*, ait, natura admirabilis est, genere toto „ gravis, artis complexione insignis, clarus, „ præceptionum comprehensione infinitus, verborum ornatu grandis, interdum pressus, concisus sententiis creber, & sapiens, compressione rerum brevis, & ob eam ipsam causam obscurus. Doctrinam vero ejus in 1. & „ 3. *Epidem. Libr.* ita laudat „ ut ex hoc, „ veluti *Hippocratis* opere medico curationum artem, tanquam suppellatilem tibi adornare sic facillimum, *possisque his instructus per media ægrorum triclinia tutus, & integer omninoque admirabilis, veluti Caduceo ornatus, oberrare.*

Duretus ingens illud Gallæ lumen in *Coacis Hipp. fol. 267.* „ Fremant, inquit, licet „ omnes, dicam tamen quod sentio, majorem „ scientiæ, & praxeos ubertatem comparari a „ studioso *Hippocratis* uno die, quam ab istis „ pragmaticis uno sæculo.

Georgius Baglivius Professor Romanus ob singularem eruditionem atque Hippocraticum Studium Clarissimo *Hottono*, olim in hac Academia medicinæ & Botanices Professore, singulari litterarum commercio amicissimus, præcipuisque Angliæ, Gallæ, Germaniæ, Italiæ medi-

cis acceptissimus, idem de *Hippocrate* iudicium tulit. Videatur Tractatus ejus de *Fibra motrice* Clementi XI. Pontifici Romano dicatus, pluribus in locis, ac præsertim §. 1. in *Practicen novam*, ubi in præfatione tractasset de methodo Neotericorum, „ cum igitur, inquit, „ compererim hac via me numquam ad optatum exitum perventurum, missis cæteris libris „ totum *Hipocratis* me studio tradidi, aliquam „ bene medendi rationem inde assequutus. Et „ cum eum non semel relegissem & prope memoriam mandassem, proprio Marte volui in „ Italiæ Nosocomiis dictorum illius periculum „ facere, nec sine admiratione deprehendi Doctrinæ illius veritatem tamquam ex Tripode „ prodeuntem. Cognovique illum demum esse „ verum artis medicæ Ducem, magistrum, & „ auspitem: diuque hanc veritatem expertus „ liquido cognovi raro illum in ægrotorum curatione aberraturum, qui omnes *Hipocratis* „ textus memoria comprehenderit, deinde novit illos simul componere, compositosque conferre ad curam; in quo certe tota praxeos „ sapientia consistit... Hæ sunt deliciae *Hippocraticæ* quarum epulis soli fruuntur, & saturantur, quibus discendi studium est *ab uno Hippocrate*: cujus quidem quælibet sententia, „ veluti Senatus Consultum, litem componit „ in arduis morborum curationibus.

Idem in Epist. ad *N. Andry*, medicum Paris.

ris. med. Lect. , ac Profef. Reg. Sic scribit
 „ Je suis ravi de voir par votre Lettre , qu'
 „ en ce tems , ou la medecine est comme sur
 „ le point de perir , par les speculations , &
 „ les hypotheses , dont on l'accable , il se trou-
 „ ve en France des esprits eclaires , qui vo-
 „ ient le danger qu'elle court , qui reconnois-
 „ sent , que l'unique moyen de la conserver ,
 „ c'est de fuir le faste des opinions , & de re-
 „ courir a Hippocrate pour apprendre de lui ,
 „ comme de l'Interprete de la Nature , le che-
 „ min de la verite .

Doctifs. *Pallilius* in Epist. ad *Bagliv.* allo-
 quens quosdam *Hippocratis* detractores , chemia
 maxime infatuatos „ Nonne vides , ait quantam
 „ sibi gloriam in tua Batavia (Nostrium *Le*
 „ *Mortium* præcipue alloquitur) comparaverit
 „ omni ævo memorabilis Sydenhamus ? Ille er-
 „ rores quamplurium nostri sæculi medicorum
 „ detegendo seseque *Hippocratis* præceptis ad-
 „ dicendo , praxim medicam a nebulonibus de-
 „ turpatam ornavit , defendit , restituit . Quam
 „ non famam sibi peperit in Galliis . . . *Du-*
 „ *retus* omni æternitate dignus , quod *Hippo-*
 „ *cratem* tam bene intellexerit & illustraverit ?
 „ &c.

Infinitus ero si omnes , qui hoc modo de *Hip-*
pecrates germanisque ejusdem Discipulis locuti
 sunt , Auctores retulerim . Pauca ex his delibaf-
 se sufficiet , quæ abunde evincunt quantus in

medicina faciunda *Hippocrates*, qualisque fuerit.

Quibus ita stabilitis vel sponte cadunt, quæ in Praxeos exercendæ inconstantiam afferuntur, cum XXIII. Sæculorum examen demonstraverit Praxeos unam esse modo methodum, quæ observata religiosius prosperos, neglecta vero sinistros dedit effectus. Unde videor defunctus officio respondendi ad hanc secundam Theoseos objectionem. Verum ut ipso opere demonstrarem quid Hippocratica veritas cunctis præstet opinionibus, unum atque alterum exemplum afferam rerum earum quæ maxime in disputationem cadunt, quæque præcipue in medicorum proferuntur opprobrium; quorum alterum **MISIONEM SANGUINIS** spectabit **DIÆTAM** alterum.

Primo itaque objicientes in medicinam audimus sæpe claros aliis in disciplinis viros, quod noverint medicos complures, missione sanguinis ubique fere utentes, alios eam ubique fere improbantes; eandem frequentius alios usurpantes, rarius alios; nonnullos vidisse se, ajunt, qui gauderent quod in acutis per M. S. & purgantia ægros in debilitatem extremam conjecissent, alios iterum, qui eam licet vicibus crebram, tamen copia pauciozem instituerent. Recensent nobis nationes integras, quarum aliæ minus magis aliæ in M. S. inclinent. Temporum meminere quibus paucos, temporum quibus plurimos,

rimos, se ad huc viventibus, venæ sectio narcifcebatúr patrónos. Quibus pathetice recenfitis vel in diverfás diverfi fententias, quo fundamento ipfi viderint, abeunt; vel ftabilem Medicinæ Bafin eſſe præfracte negant.

Sane M. S. plurimos lethi e faucibus eripuit, & fanitati reddidit: verum cum aliis egregiis fanitatis, aut confervandæ aut reſtituendæ admuniculis tristem hanc fortem ſubiit, ut, quia ſæpius prodeſſe viſa, ubique fere convenire deprædicaretur. Hinc tandem mortalibus ingens hominum caterva per M. S. interire animadverta. Proximum erat ex his oppoſitis obſervatis animum acuere, ut tandem quibuſnam in morbis, aut quonam morborum in ſtadio, aut quibuſnam ſubjectis profuerat, nocueratve diſtingueretur ut pag. 24. dixi caſtos illos naturæ obſervatores primævos mortales feciſſe. Verum ut plerumque fit in rebus humanis, quod qui opinionem reprehentione dignam reprehenuſus fit præ vi diſputandi, ceu rapido flumine abreptus, in oppoſitam plane ſententiam, non minus priore a vero aberrantem, abeat; ſic magna cum hominum pernecie in medicina contigit: dum medici noxas ex intempeſtiva M. S. natas condemnaturi, eandem propemodum præſcripferunt. *Dum vitant ſtulti vitia, in contraria ruunt.* Nam & qui M. S. nunquam fere non laudant, & qui eam ubique vituperant, ut & omnes qui ex præjudicata opinione in eandem minus, vel

quimum

nimum inclinant æque infortunato cum successu utrique agunt. Æterna scilicet observata, quæ collegit, tradiditque *Hippocrates*, quæque *Aretæus Cappadox*, & quotquot casti Naturæ observatores in huc usque diem exstiterint, confirmarunt absque exceptione ulla docent.

1. M. S. optimam uno in morbo, in alio pessimam esse.

2. M. S. in eodem morbo certa quadam institutam die, arcere mortem, quam alio die instituta accelerat.

3. M. S. ad certam copiam faciliam curare integre; ad minorem copiam morbum accendere; ad copiam multo majorem ex acuto morbo producere Chronicotatum, qui hominem plures per annos excruciet.

4. M. S. ad eandem copiam, in eodem morbo, eodemque in morbi stadio celebratam ægrum unum Lethi e faucibus eripere, Letho alium tradere.

Primam hancce veritatem innumeris observamus exemplis, ubi M. S. in morbo calido acuto inflammatorio sæpe cum maxime prodest: in languido inertis mucofo, plerumque obest. Hinc videas *Hippocratem*, & quotquot ipsum sequuntur, M. S. instituere, vel omittere, prout horum alterutrum plus minus obnitet; cum in Acutis sæpe Naturam effrænam ad moderamen ducere necesse sit, ubi eidem languenti, & inertis in Chronicis potius calcar addi oportet.

Quam

Quam praxim numquam fatis laudandus confirmat Sydenhamus, qui tantas ubique laudes de M. S. canens. Eidem tamen pag. 84. multorum originem malorum adscribit; imperitos Medicos perstringens qui V. S. Catharsi, & Regimine inepto suos ægros febre intermittenti vernali laborantes, ad extremam debilitatem ducebant, ita ut cum eadem in Autumnum usque conflictarentur, inque ipsam quandoque Maniam inciderent. Timetque quoque a V. S. in Tertianis autumnalibus, maxime si illa constitutio fuerit admodum Epidemica; quia nisi febrim ilico confodiat, solet illam quam pertinacissimam efficere, ita ut senes haud raro inde ipsam mortem subeant M. S. in Quartana autumnali adeo obesse censet, ut qui juvenes intra VI. Menses juxta earumdem febrium decursum liberati fuissent, adhuc per VI. alios menses eandem corripentur; ætate autem provectiores longe adhuc pejus inde afficerentur. Videatur quoque hic loci *Tulpii Obser. Med. Lib. 4. cap. 52.*

Idem *Sydenhamus pag. 446.* in Podagra docet V. S. licet in hoc morbo a multis, ut proficua deprædicetur, illum tamen immaniorem, atque frequentiore reddere; nec institui oportere, nisi forte per accidens. Ut v. g. quando patiens juvenis est, & immodica pergræcatione insigniter calefactus. Confirmavit id nuperrimum exemplum Principis, qui cogens Medicos suos

fuos aliquod ut excogitarent remedium, quo illico a Paroxyfmo liberaretur, post M. S. aliquantisper liber fuit; deinceps vero malum ita incrudit, ut qui antea bis in anno, dein omni forme mense paroxyfmo vexatus fit.

Tamen hujus veritatis ignorat esse complures Medicos, non est quod inficias eam: quos *Mulierius* in Comœdia pulcre depinxit, veluti quibus in omni Morbo aliud vix agendum videtur quam *Saignare Clyfterare, & Purgare*; & si morbus fit pertinax, *Resaignare, Repurgare, Reclyfterare*.

Dixi secundo *M. S. in eodem morbo certa quadam die institutam, arcere mortem, quam alio die facta accelerat.*

Sic in acutis febribus *M. S.* mox initio facta, in corpore plethorico, robusto, juvenili, calidissimo, nullis adhucdum signis apparentibus quæ doceant in Resolutionem, vel Criticam evacuationem abituram Naturam, egregie juvat: Eadem instituta in eodem morbo die 4. finito, 5. 6. &c. hominem plerumque pessumdat. Sanguinem enim pauculum, qui in venis residens labentem vitam utcumque sustinebat jam educunt; sanguine reliquo compacto, in arteriis hærente, nec revulsione, quam intendunt, juvando; quin & Naturam fatali fere necessitate eo perductam ut in suppurationem, ceu unicam citi interitus evadendi viam, abeat, ita prosternunt, ut huic negotio plane impar reddatur.

Objiciet quis ex ipso *Hipp.* contrarium appa-
 rere; si quidem ille *Epidem.* 3. pag. 1104.
in ægro octavo, *Anaxionis* pleuritide sæva,
 & quidem sicca laborantis historiam tradens,
 ubi omnia notabilia symptomata ad sextum us-
 que diem narraverat, subjungat; „ Fetus nihil
 „ profecisse, septima die moleste habuit; nam
 „ & febris intendebatur nec dolores remiserant,
 „ & tussis infestabat, & difficilis spiratio ine-
 „ rat. Octavo die secuerunt in cubito venam,
 „ multus sanguis, qualis debuit, efflavit, dolores
 „ certe remiserunt 34. die sudore per
 „ totum corpus diffuso . . . judicatione absolu-
 „ tus est prorsus.

Resp. Ipsum *Hipp.* textum objectionem to-
 tam diluere; cum ex eo pateat post inflam-
 mationem Laterum, primam subsequutam esse al-
 teram priori non mitiorem. Quæ causa impel-
 lit nonnumquam prudentem Medicum, ut in hoc
 ancipiti casu V. S. instituat ultra primum in-
 flammatorium morbi stadium. Unde Foësius no-
 tat hoc veluti rarum quiddam ab *Hippocrate*
 notatum, quia veteres non solebant M. S. post
 IV. diem instituere.

Dixeram 3. M. S. ad certam copiam factam
 curare integre; ad minorem copiam morbum at-
 tendere; ad copiam multo maiorem ex acuto mor-
 bo facere morbum alium Chronicum, qui homi-
 nem per totam fere vitam excruciet.

Uno eodemque exemplo hujus triplicis pro-
 posi-

positionis membra probantur. In initio Febris acutæ inflammatoriæ sævissimæ, sanguis detractus, donec symptomata levare, & vires vitæ debilitari incipiant, ex largo vulnere fluens sæpe sanavit ægrotum: sanguis detractus ad parvam quantitatem, ex vulnere parvo, febrim longe ferociorem, citiusque tenella corporis vasa destruentem effecit: sanguis denique missus, donec symptomata omnia mitigata prorsus, viresque omnino prostratæ sint, homines reddidit languidos, & tota vita ineluctabilibus quandoque Morbis conflictantes.

Hinc sapiens ubique *Hipp. lib. de Locis in homine pag. 416.* tradens Curationem Peripneum, & Pleurit. recensensque compendio quæ aliis sparsim locis habet, religiose vetat febrim continuam per VII. dies omnino sedare, sed tantum, ne nimis ferociat, moderari jubet.

Aretæus Cappadox in curat. Pleuritidis S. M. tantum jubet ad Symptomatum Tolerabilitatem, neququam ad eorum integram cessationem. Ideoque M. S. repetendam potius esse semel pluriesve, si expedit, quam una vice Naturam omnino prostrernere.

Idem in *Angina* vetat V. S. ad caloris febrilis integram ablationem.

Miram profecto quod *Sydenhamus* hanc in rem scribit *pag. 124.* in febre pestilent. & peste annor. 1665. 1666. Miris ibidem exemplis docet V. S. ad copiam debita minorem institu-

tam

tam omnia mutasse in pejora , impredientibus scilicet ægrotantium necessariis crudeliter commiserantibus, ne fieret V. S. largior. Pejus propterea esse sanguis non satis, quam omnino nihil misisse: siquidem in teterrimo hoc morbo, non misso sanguine sudor provocari poterat, qui sæpe pestem profligaverat; misso vero paucos sanguine, provocari omnino non poterat: unde & hisce ægrotis pereundum fuit. Quæ eadem M. S. ad sufficientem missa, & repetita copiam, Tumoribus Pestilentialibus nondum apparentibus, erumpentibusve, felici Curatione beaverat ægrotantem. His vero binis neglectis Regulis, V. S. pessima quæque produxisse. Quam rem a plerisque ignoratam conqueritur magnus ille vir in causa fuisse ut *Diemerbroekius* aliique M. S. in Peste proscripserint.

Objicietur forte contra hanc 3. propos. ipsa *Sydenhami* auctoritas, M. S. tam copiosam in Pleuritide præscribentis, ut vires omnino prosternantur, & febris suffocetur plane juguleturque. Cur ergo is, inquit nonnulli, non metuit ne Chronicos in Morbos ægrotantes conjiceret?

Respondeo *Sydenhami* methodum hac saltem in parte bonis atque confectis in arte Viris minus probari, utpote qui testantur sæpe ortum hinc se vidisse id quod immortalis *Hippocrates* Vates prædixerat: atque hoc ipsum testari quantæ molis sit Medicinam cum unoquoque Medi-

co renascentem velle ; quandoquidem ingens alioqui *Sydenhamus* hac in parte minus rite procefferit . Qui si Hipp. legisset , aut saltem ut Duce[m] secutus esset , procul dubio feliciter Pleuritides sine insequenti Naturæ languore curavisset . Vid. pag. 26.

Quarta propositio est hæc : *M. S. ad eandem copiam , in eodem morbo , eodemque in morbi statu peracta , uni prodest , obest alteri summopere .* Triplici modo hæc propositio vera est .

1. Ratione apparentium evacuationem .
2. Ratione causæ morbi .
3. Ratione subjecti .

Quoad primum , exemplo sit Peripneumonia . *M. S.* facta in statu inflammatorio , nullis adhuc dum signis evacuationis naturalis , aut resolutionis , conspectis , morbum sæpe jugulavit , hominemque reddidit sanitati : Alium vero hominem in mortem , ejusve saltem in ingens periculum conjecit , dum celebrabatur eadem , qua in priore , & copia & morbi die ; ubi Natura jam cæperat per bona sputa , aut per urinas , aut per alvum materiem morbificam ad exitum præparare , aut & re ipsa eliminare : Quæ in hoc suo negotio evacuantibus impedita , ceu telo confossa succumbit .

Hic juvabit adnotasse quomodo *Cl. Petitus* Paris. Medicus in suis eruditis ad *Aretæum* *Capadocem* Commentariis in cap. de curat. peripn. mira-

diebus invadentis Pulmonum, Laterum, Capitisque inflammationis. Sed illud *Lenire alvum* jubet magna fieri cum circumspectione. Si enim multum per alvum secedat, mortem, ait, post diem v. affore. Quid ita? Quia Natura curationem molitur per evacuationem, morbi genio convenientem. In *Peripn. & Pleurit.* plerumque per sputa bona satisque copiosa „ Secedente autem per inferiora humore „ superiora siccescunt, neque sputum per superiora repurgatur. „ Quæ ergo meta agenti? „ inferiorem igitur alvum neque nimis fisti oportet, ut ne febres increpescant; „ neque nimis dimitti, ut sputum sursum dimitti possit, utque æger viribus valeat „. Idem paulo post in *Fleuritide* repetit, ex hoc exemplo simul intelligimus cur sapiens ille Naturæ observator omnes omnino evacuationes prohibeat.

Neutiquam ergo hi Magni Medicorum Parentes *Hippocrates*, & *Aretæus* contrariam curandi tradidere Methodum.

Quod eo evidentius patescit, siquidem & ipse *Hipp.* descripturus officium Medici, qui ad ægrotum hujusmodi accersitur, crudo omnino existente adhuc morbo, Rem eodem, quo *Aretæus* modo exordiat.

Sic *Libr. de rat. Vict. in acut.* generalem regulam cudit; quam juxta Medicus agat, dicendo „ In morbis acutis sanguinem detra- „ hes

„ hes „ qua lege? „ Si vehemens fuerit mor-
 „ bus, & qui ægrotant ætate florenti fuerint,
 „ & virium, robore valuerint „. De sputis,
 alvo, urina, &c. non dixerat, utpote de his
 agens, in quibus horum appareat prorsus ni-
 hil.

Lib. de affect. intern. In varice pulmonis
 cum tussi sicca, rigore, febre, & orthopnoea
 jubet M. S. iterum eadem de causa.

Lib. de diæt. in acut. Jubet in Angina, si
 vehemens causa hanc inflammationem fecerit
 sanguinem ilico mitti; quam M. S. *Lib. de*
locis in homine ex Raninis instituit venis, &
 ex Brachio præcipit.

Lib. 3. de morb. in volvulo, seu ileo ubi
 fumis ilico antiphlogisticis Naturæ succur-
 rendum est M. S. commendat.

Evidentius iterum *Lib. 1. de morb. in Pleu-*
rit. & Peripn. jubet M. S. sed qualibus? sic-
 cis; ubi nullas affectatas a Natura vias cer-
 nit medicus.

Iterum *Lib. de diæt. in acut.* loquitur de
 V. S. vel alvi solutione instituenda in Pleuri-
 tide quando dolor manet continuus, ad calida
 fomenta nihil remittens, nec sputa minime pro-
 deunt.

Objici contra posset M. S. &c. præcipi ab
Hipp. etiam præsentibus sputis *Lib. de diæt.*
in acut. pag. 401.

Sed addit disertis *Hipp.* verbis sputa ab iis

aliena quæ apparere consueverant , imo talia quæ semper Medicis damnantur „ si sputa , „ ait Rufa , aut Livida , vel etiam tenuia , „ spumosa , & florida „ sputa nempe talia quæ nedum levant morbum , sed quibus prodeuntibus morbus formidolosus insurgit.

2. *Ratione causæ morbi* nomine ejusdem , propositio hæc quarta vera reperitur.

Sic *Hipp. Lib. de affect. intern.* in tradenda curatione doloris Ischiadici, ejusdemmet morbi diversas intuens causas quarum altera frigida , calida altera est , nullam M. S. mentionem facit in curando dolore Coxario a Pituita orto : mox vero ubi ad eundem dolorem ex sanguine ortum sese convertit , M. S. imperat cum fomentis.

Aretæus Cappad. de curat. acut. lib. 2. cap. 5. commendat V. S. si volvolus ab inflammatione ; eandem vero condemnat , si a causa frigida , vel a corruptione ortus fuerit.

Sydenham. pag. 101. 102. 103. M. S. præscribit ad certam modo copiam in mania , orta ex inveterata Melancholia , & atra Bile ; si vero in mania ab evacuationibus , & debilitate nata instituat , furorem , dicit , ad tempus demitti aliquantulum , sed tamen multiplici observatione constitisse quod post M. S. in perpetuam , ac prorsus incurabilem fatuitatem versa sit.

Denique obtinet hæc propositio *ratione subjecti.*

Hipp.

Hipp. Lib. de rat. vict. in acut. ut mox ante jam recensui, „ in acutis sanguinem de-
 „ trahes si ægrotantes ætate florenti
 „ fuerint, & virium robore valuerint.

Aretæus de curat. Lib. 2. cap. 2. jubet M. S. in sanguinis per pulmonem sputo ; sed ea lege, ut id non fiat, si æger tenuis, & sanguine inops sit.

T. Sydenham pag. 54. sanguinem neutiquam misit in pueris vel senibus, vel etiam in junioribus, diuturno antea morbo confectis, ut *pag. 60.* ait, dum in eodem ipsissimo morbo principem, ac primum locum Phlebotomiæ tribuebat, si corpora essent robusta, athletica. Didicerat nempe fidelis ille Naturæ Discipulus, si phlebotomiam his imperaret
 „ quod sanguis etiam num citra ejusmodi im-
 „ minutionem plus fatis debilis suæ despuma-
 „ tioni obeundæ prorsus impar redderetur.
 „ Unde totius massæ perversio, ac proinde
 „ forsitan ipsius ægri interitus sequeretur....
 „ Quamquam, pergit, haud me latet ægros
 „ temeraria S. M. multatos convenientium car-
 „ diacorum usâ aliquando servari, sangui-
 „ nemque ad tenorem defæcationi suæ pera-
 „ gendæ idoneum restitui posse. Sed præstite-
 „ rat plagam non infligi, quam sanari.

Attamen, ut dixi, in eodem illo morbo in Athleticis corporibus Juvenum, in temperamentis sanguineis ait V. S. sine salutis pericu-

lo omitti non posse; qua omiffa viderat Pleuritides oriri, Phrenitides, aliosque morbos.

En primum exemplum doctrinæ Medicæ, in tantam apud Medicos difceptationem venientis, tam simplicis, tamen evidentiffique, ut miremur *Helmontium*, *Botallum*, aliosque in tantam ea super re fententiarum discrepantiam abiiffe: cum Hippocratica, idest, iufta ipfam directa Naturam doctrina, tam nitide tamque accurate rem totam fic extra omnem difputationis aliam collocaverit, ut quid amplius circa eam dubites invenias prorfus nihil.

ALIA nunc tractanda venit difputationis materies de *Diæta* fcilicet, feu *victus ratione*, cum fanis præfcribenda, tum ægris. Quam circa rem Litibus inter fe fe Medici, vah quantis! belligerantur. Ut putem hoc maxime ex capite fe fe ridiculos exhibuiife. Raros quippe præter Hippocraticos reperias quorum ab altero alter non difcrepet. An forte quia tantis per fe involuta latebris res fit? Certe Hippocratica adeunti tanta rei, ut prorfus ftepeat, fimplicitas apparet; mirarique quod hic ita cefpitent multi, fatis nequeat.

Diætæ præfcriptio tanti habita *Hippocrati* fuit ut in fua jurandi formula jufferit jurare Medicum „ fe victus rationem, quantum fa- „ cultate, & iudicio confequi poterit, ægris „ utilem præfcripturum „. Quam rem jurejurando confirmandam etiam Academix hujus Pro-

Proceres religiose velint. Sane videmus hanc tantum duxisse veteres ut de ea potius, quam de formulis concinnandis agant, rati nimirum bonam victus rationem tantum, si non plus, quam pulvisculos, pilulas, aliasque laudabiles ex Pharmacopœa desumptas præparaciones, ad morborum curationem conferre. Unde pulchre Hipp. scribit *Lib. de Arte* „ Si in re medica, aut apud Medicos Curatio ex purgantibus aut sistentibus Medicamentis tantum constaret, parum efficax esset nostra oratio. Nunc vero qui inter Medicos maxime celebrantur, & victus ratione, & aliis etiam modis curationes faciunt; quæ non Medicus modo, sed ne plebejus quidem omnino rudis ex arte profecta esse negare audeat.

Acturus idem *de Diata agrorum in acutis*, Libro auro contra cariore, putat vel hinc boni Medici utilitatem, necessitatemque patescere. Absque studio enim Medico sciri posse a quopiam, medicamento, aut alterius rei, V. C. Ptisanæ virtutem; sed absque studio Medico ignorari, quomodo revera sese habeat morbus, quomodo danda sit Ptisana &c. qua forma, quò die, quove diei tempore.

Quæ cum absque medico studio sciri nequeant, magnus ille vir ortos hinc credit eorum errores, qui absque seria indagine rem pro imaginationis ludibrio definiunt circa

omnia hæc capita in varias varii sententias abiverant.

Hinc , ait , artem ipsam vituperari nulla quasi esset , cum quod unus exhibuerit Medicus , alter id damnet . Vulgus hinc pronum ut credat artem totam nil nisi speciem divinationis esse ; quia divinatores , haruspices , auguresque ita inter sese digladiari vident . Huc usque *Hipp.*

Veniamus nunc ad Diætæ in acutis examen .

Quæritur 1. An alendus sit æger ? Affirmative *Hipp.* respondet . Quippe Bilis ipsi ubique multorum in acutis malorum origo est , quod experientia nunquam non confirmat : Si Bilis nil invenit , in quod agat , terribilia prædit symptomata . Vetus quoque Chylus humoresque omnes longo repetitoque circuitu acriores fiunt , suaque , quibus continentur , vasa destruant , ni novo Chylo , ceu Balsamo , mitigentur .

Quæritur 2. Quid sit dandum ?

Censet *Hipp.* Ptisanam , seu Hordei decoctum omnibus anteferendum aliis in acuto morbo . Cum nunc boni practici advertant opus esse cibus potibusque fluidis , facile digerendis , putredini adversis , siti contrariis , causæ morbi cognitæ oppositis ; non datur aliquid Ptisana melius , hisque dotibus ditius ; maxime si cum grato quodam acido misceatur . Decocta panis
&c.

&c. huc quoque referuntur, quæ forte prioro minus flatulenta.

Quæritur 3. Quandonam dandus cibus?

Resp. *Hipp. lib. de Diæt. in acut.* ut in pluribus *aphorismis*, quod mox latius patebit, eo dandum tempore, quo febris vel abest, si intermittat; vel lenior est, si remittat.

4. Quoties dandus?

Resp. *Hipp. ibidem* semel vel bis in die, prout æger dum sanus existeret consueverat. Liceat hic cum pace Manium Hippocraticarum dicere, Europæos saltem Medicos diuturno rerum usu observatuque didicisse, quod minori copia, sed magis repetita, præstet cibus exhibere: cum viscera vi morbi debilitata vel turbata nimia copia simul sumta graviter laborarent opprimerenturque.

5. Qua vi, & copia, singula vice?

Hic tandem Hippocratica elucescit sapientia. Vult enim primo consideret Medicus quantum temporis sit duratura febris: adeoque totus est in signis, quæ hoc doceant, tradendis. Hac re occupatur toto Libro de *Crisibus* huic innixus Regulæ. „ *Crisium*, quæ brevi „ meliorem fore statum portendunt, eadem „ fere sunt, quæ sanitatis signa. Hinc libro „ hoc citato, libro de *Diebus judicat. de Coa-* „ *cis prænot. in Epidem. in Aphor.* &c. „ jubet Medicum attendere ad omnia, quæ in ægro plus minus a statu sano recessere, idque

in actionibus omnibus vitalibus , naturalibus , animalibus .

Hinc libro *de dieb. iudicat.* „ Magnam ar-
 „ tis , inquit partem esse duco , posse , quæ
 „ recte scripta sunt speculari . Qui enim hæc
 „ noverit , iisque utitur , is mihi in arte non
 „ multum falli videtur . Unamquamque sane
 „ tempestatum anni , & morborum conditio-
 „ nem exacte addiscere oportet , & quisnam
 „ morbus bonus , quis periculo conjunctus , aut
 „ in temporis conditione , aut in morbo , qui-
 „ nam morbus longus sit , & lethalis ; longus
 „ quinam salutaris ; acutus quinam lethalis , acutus
 „ quinam salutaris . Ex quibus tum iudicato-
 „ riorum dierum series contemplanda est , tum
 „ etiam prædicendi facultas suppetit . Præte-
 „ rea que *ex his , quibus , & quando , quamnam*
 „ *victus rationem præscribere oporteat cognosce-*
 „ *re licet .*

Aphor. 1. n. 12. docet Medicum quo pacto
 exacerbationum varietate , & temporis con-
 ditione , & excretionibus variis melioribus vel
 pejoribus citius , vel tardius apparentibus hoc
 agnoscat . Præcipuum in hisce fundamentum
 desumit a diebus indicatoriis , vide *Aphor. 2.*
24. 4. 36. 4. 71. Quorum omnium exempla in
Epidemicis tradidit .

Objicies ex ipso *Hipp. Aphor. 2. 19.* „ A-
 „ cutorum morborum non omnino tutæ sunt
 „ prædictiones , neque mortis , neque sanita-
 „ tis

„tis „. Hincque signa morbi longius breviusque duraturi certa non esse, adeoque Regulas præscribundæ Diætæ hisce signis innixas haud admodum stabiles.

Resp. Ideo *Hippocratem* ubique sapientissimum sæpe in tradendis suis prognosticis addere suum $\omega\varsigma \epsilon\pi\iota \tau\omicron \pi\omicron\lambda\upsilon$, adeo ut exceptionem citra ullam hæ Regulæ non obtineant. Posset v. g. contingere in febre continua putrida, ut signa adsint omnia, quæ indicent fore ut brevi crisi salutari morbus terminetur: & interim, ut nonnumquam visum, ad membranam succingentem costas, vel alias nobiliores partes tota vis morbi metastice irruat; faventemque prognosin reddat falsissimam. Verum Regulæ hæ spectant tantum consuetum Naturæ ordinem, quo non turbato, passim sic contingunt: adeoque summopere notandæ Medico, quia sine iis boni nihil, nisi casu tantum, efficiet.

Objicies 2. Ipsum jam olim *Asclepiadem* ut vanum repudiavisse delectum hunc dierum, & ad nostra usque tempora haud incelebres Artis Antistites eum plane ridere, contrarium videlicet quotidiana expertos praxi.

Resp. cum prælaudato *Baglivo*, *Prax. med. Lib. 2. cap. 12. §. 4.* „, Mirari desinant præsticantes si hodie nec frequenter, nec perfecte succedant crises; ut olim in Græcia: „, siquidem illarum Græcarum Legum vel i-

„ gna-

„ gnari , vel obtrectatores , a principio mor-
 „ bi , ad declinationem usque , Purgantibus ,
 „ Diaphoreticis , Phlebotomiis , Spirituosis alif-
 „ que imprudenter , & intempeſtively exhibitis
 „ Medicamentis fere conficiunt ægrotantem :
 „ ideo impoſſibile eſt ut humores per tam
 „ diverſas Remediorum ſeditiones diſtracti ad
 „ criticæ deſumationis negotium ſtato tempo-
 „ re diſponantur : Sed aſſiduis confuſionibus
 „ agitati , loco criſeos perfectæ in metaſtaſes
 „ præternaturales deſinant : atque hac de cau-
 „ ſa , nec criſeos , nec dierum criticorum , nec
 „ aliorum demum Naturæ motuum Regulas
 „ ab antiquis traditas in febribus obſervabi-
 „ mus „. Teſtatur autem ſibi juxta has Re-
 „ gulas agenti doctrinæ Hippocraticæ veritatem
 „ ubique obſervari. Videatur *cap. 12.* totum .

Patentur equidem practici nonnunquam re-
 rum differentia multarum has Regulas permutari : nam pro varietate materiæ morbificæ , æ-
 tatis , temperiei , climatis , temporis anni , ſexus , morbi citius tardiusve κρινοῦται . Sic
 Peſtis , febre peſtilentiali ; Febris Peſtilentialis , febre ardente ; Febris ardens febre continua
 putrida acuta , judicatur citius : imo idem acutus morbus diverſos homines aſſilgens ci-
 tius judicabitur in infante , cui dicente *Hippo-*
crate , calidum innatum majus , quam in ado-
 leſcente ; in adulta ætate citius , quam in ſe-
 nio , in viro citius , quam in femina , cæteris
 pari-

paribus; æstate citius, quam hyeme: in Cholericis, & sanguineo citius, quam in Phlegmatico. Verum falluntur qui vel hinc observationum *Hippocrat.* auctoritatem labefactari autument; cum omnia eorum observata circa harum Regularum varietatem, ipsissima *Hippocratis* sint verba; qui cum suis generalibus Regulis etiam has exiguas varietates observari iussit, quique ipsis exemplis in *Epidem.* has easdem observavit.

Majorem autem auctoritatem conciliavit suis *Hippocrates* observatis dum experiendi gratia, num hæ Regulæ ab antiquis observatæ, sibi que per continuam comprobatæ praxim in dif-
 fitis quoque Regionibus æque atque in Græcia obtinerent, filios Discipulosque, ut pridem dixi, quaquaversum misit, atque demum omnia, quæ ipsi notaverant, colligens diserte affirmat sub finem *Lib. prænot.* Et in *Lybia* (ardentissima Africæ parte) & in *Delo* (insula Maris Ægæi sive Archipelagi) & in *Scytia* (Regione priorum respectu frigidissima) has omnes Regulas cum suis exceptionibus comprobari.

Quibus omnibus perpenfis magnus ille Vir omnium has Regulas neglecturorum futuram in praxi infelicitatem cecinit vates: *Lib. scilicet 1. de Diata.* „ Qui, inquit, omnibus his „ rejectis, ac repudiatis, ~~aliam~~ inventionis „ viam, aut modum aggreditur, & aliquid „ se invenisse jactitat, is cum fallitur, tum „ alios

„ alios fallit: Neque enim istud ullo pacto
 „ fieri potest.

Hiscæ ita stabilitis sequitur ut Medicus va-
 rios in mente Canones ordinet, quos juxta
 sciat quantum cibi, & qua vi dari oporteat:
 Regula generalis est tantum dari oportere,
 quo vires queant sustineri, ut coctioni, & crisi
 sufficiant.

Canon itaque primus erit quo brevior mor-
 bus, eo minus, & debilius offerendum, &
 contra. Si itaque in feбри quatuordecim dura-
 tura dies tam tenuem, & parvam Diætam
 præscripsero, quam præscribere in febre 3.
 dierum debeo, æger meus consumetur, ante-
 quam febris illa suum vigorem adepta sit.
 Unde *Hipp. Aphor. 1. n. 9.* „ Considerare o-
 „ portet etiam ægrotantem, num ad morbi
 „ vigorem victu sufficiet, & an prius ille de-
 „ ficiet, & victu non sufficiet; vel morbus prius
 „ deficiet, & obtundetur „. Et *Aphor. seq.*
 „ Quibus statim morbi vigor adest, statim te-
 „ nuerit alendi. Quibus vero in posterum vi-
 „ gor, his ad illud & paulo ante illud tem-
 „ pus substrahendum „. Antea vero uberius
 alendum, ut sufficiat æger. Vide & *aphor. 7.*
8. ejusdem sect. 1. & *Lib. de Diæt. acut. pag.*
597. confer cum *Arætæi pag. 74. a lin. 15.*
ad 20. & *pag. 73. a lin. 21. ad 29.*

Canon 2. petitur ex ætate ægri cognita;
 quo enim animalia origini propiora, vel se-
 ne-

nectuti summæ, eo difficilius inediam ferunt. Infantes quippe perpetuo fere sugere, & dormire videmus; qui proin deficerent, si quam tenuem diætam adulti ferant, eam & ipsi ferre cogerentur. Hinc dixit *Hipp. Aphor. 1. n. 13.* „ Jejunium ferunt omnium minime pue-
 „ ri „ quid ita? Rationem dat *aph. seq.*
 „ Quæ crescunt plurimum habent calidi inna-
 „ ti, plurimo igitur egent alimento; sin mi-
 „ nus corpus consumitur „. Rident quidam *Hippocratem*, quod crescentibus plus calidi innati dixerit inesse; sed tamen per sese res evidens est. 1. Quia cor eo majus, proportionem corporis (si prima post conceptum tempora excipias) quo animal suæ propius origini est; adeoque cor illud majores, ad extrema usque, vires exercet.

2. Quia vi illa cordis majore humores per plura vasa fluunt. Quod & præstantissimum ex recentibus inventis *Farhenheitii* thermometron confirmat, quo infantes 1. 2. gr. cal. plusquam adulti gaudere deprehenduntur.

Senes quoque dicimus inediam minus ferre posse; licet *Hipp. Aphor. 1. n. 13.* „ Senes
 „ facillime jejunium ferunt „ & *Aphor. seq.*
 „ Senibus, inquit, paucus calor, propterea
 „ paucis fomitibus indigent; a multis enim
 „ extinguitur „. Sed hinc non sequitur, quod jejunium ferant commodius. Revera respectu caloris plura alimenta validius disflantis
 senes

senes dicendi forent jejunium tollerantius ferre, ut bene *P. Alpinus lib. 1. de præfag. vit. & mors. ægrot. cap. 2.* advertit; ut & quibusdam videri posset ex eo quod senes haud ita valide, quam pueri, appetere cernantur; verum omnium sæculorum observatu constat paucum illum in senibus calorem modica, sed continua ali materie debere. Quare & apud illos, quibus jejunia indicere Religio mandat, senes veluti rude donati milites excusantur.

Canon 3. desumitur a statu, & vehementia morbi, si cognoscuntur. In vigore tenuissima & pauca, in adscensu, & descensu eo plus, & meracius dandum quo magis distet a vigore morbus. Hoc jam pertractavi *ad 1. Can.*

Hordei infusum, decoctum, cremor, puls, omnem hic absolvunt paginam paucis verbis rem totam complectitur. *Hipp. Aphor. 1. n. 7.* „ ubi peracutus est morbus statim extremos „ habet labores, & extreme tenuissimo victu „ uti necesse est: ubi vero non, sed plenius „ cibare licet, tantum a tenui recedendum, „ quantum morbus remissior extremis fuerit. „ Vide & *Aretæi pag. 74.*

Canon 4. colligitur a loco quem æger incolit. Qui enim æquatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter ferunt. Hinc *Hipp. Aphor. 1. n. 2.* Jubet Medicum „ respicere Regionem „ & *Aphor. 1.*

n. 17. ubi generales Regulas antea recensue-
 rat , has non ita obligare censet quin aliquid
 concedendum sit Regioni. Potissima autem ra-
 tio consistit in frigidiore vel calidore elima-
 te ; cujus rei ratio mox dabitur .

Canon 5. habetur ab anni tempestate ; cum
 constet Hyemem validiora petere , tenuissima
 æstatem. Unde *Hipp. Aphor. 1. n. 18.* „Æsta-
 „ te , & autumnno cibos difficillime ferunt ,
 „ hyeme facillime , deinde vere . Hinc jubet
 „ Medicus attendat ad anni tempestatem qua
 „ morbi contingunt . „ *Aphor. 1. n. 2. & n.*
17. „ Quæ ratio hujus ? „ Ventres inquit ,
 „ *Aphor. 1. n. 15.* hyeme & vere natura sunt
 „ calidissimi , & somni longissimi . In his igi-
 „ tur temporibus etiam alimenta plura exhi-
 „ benda : Innatum enim calorem majorem ha-
 „ bent . Nutrimento igitur copiosiore indi-
 „ get „ . Frigus nempe extremum reddit cor-
 „ poris fibras hyeme , quam æstate , rigidiores ;
 „ quæ hinc fortiorem actionem simul exercen-
 „ tes , validiora , in quæ agant , alimenta requi-
 „ runt ; corpore alioqui citius defecturo . Quæ
 „ regula neglecta Medicos , qui magna cum lau-
 „ de in Italia aliisque calidioribus Regionibus me-
 „ dicinam fecerunt infortunatissimos effecit , dum
 „ in Suecia , Dania , Polonia &c. ad Magnatum
 „ aulas advocati Septentrionales homines eodem ,
 „ quo Italos , pede metiebantur . Sane in Asia
 „ homines aqua , & fructibus horæis felicissime

degunt, fastidiuntque frequentem solidiorum usum: Borealibus vero populis carnes piscesque saliti, atque alia dura alimenta cum meraca cerevisia conducunt, a tenuiore cibo minus bene se habentibus. Vide *Hipp. in lib. 1. de Dieta*.

Canon 6. conficitur a consuetudine ægri, ejusdemque Naturali temperie seu idiosyncrasia. Ratio est quia sani lautissimis usi, eaque facile diffiant, ægrotantes quoque pluribus egent cum vasa & viscera his assueta sint. Ajunt quidem vulgo, quo homo lautioribus assuetus, eum eo facilius toleraturum inedia; pauperem vero, cui res angusta domi, difficulter: sed pessime falluntur. Homo enim sobrius minima re contentus est, dum helluoni a minima inedia vasa collabuntur. Quare & Dictator noster *Aphor. 1. n. 17.*, conceden-
 „ dum aliquid consuetudini „ & causam præcepti hujus hanc ait esse, quod qui copiosioribus „ & lautioribus assueti sunt, longe gravius subitam ferunt in tenuiorem victum mutationem: ita quidem ut „ a multo tempore „ consueta, etiamsi fuerint deteriora, insuetis „ minus turbare soleant. *Aphor. 2. n. 50.*
 „ Pulcrius vero *Aphor. seq.* „ Omne multum. „ Naturæ inimicum: quod vero paulatim fit „ tutum est; tum & alias, tum & si quis ex „ altero ad alterum transeat. *Libr. autem de*
 „ *Diæt. in acut. pag: 391.* pluribus exemplis
 „ quan-

„ quapta sit consuetudinis vis , quamque pe-
 „ riculosa cita mutatio , pulcherrime demon-
 „ strat .

Canon ultimus concinnatur a sensu leviore ,
 vel graviore qui post assumpta solet sequi. Hæc
 demum erat sapiens illa Antiquorum Medici-
 na , qui a juvenibus nocentibusve certam con-
 fecere doctrinam : ita ut *lib. de prisca med.*
Hippocrates ex hacce observatione non modo
 natam fuisse medicam artem , sed & ex ea-
 dem non nasci non potuisse scribat. Sic si
 ægro data fuit hora prima Ptisanæ unc. I.
 isque deinde levatum se sentierit , dari sesqui-
 uncia potest hora sequenti: bene iterum hinc se
 habenti dabuntur hora tertia unc. II. a quibus
 si paulo minus recte habere videatur , immi-
 nuatur pauxillum . Sic iusta tandem mensura
 obtinebitur . Juberi custodes ægrorum , maxi-
 me infantum , poterunt sedulo ut advertant ab
 eo quod dederint num somni æque boni , Re-
 spiratio æque facilis &c. Hæc vera *Hipp.* me-
 thodus quam tradidit *lib. de Loc. in hom. a*
pag. 419. ad 422. Ut & *lib. de Liquid. usu*
pag. 424. 425.

Hæc sufficient , opinor , ut pateat quam sim-
 plicissima res , si semel bene intelligatur , sic
 Diætæ in acutis præscriptio ; quamque firmæ
 innixa basi contra omnes litigantes , interque
 sese digladiantes Medicos , immota persiste-
 rit .

Neque majus negotium Diæta facefcit fa-
norum ; quæ Regulis fequentibus tota inniti-
tur .

1. Sanitatem perfectam fe ipfam deftruere ,
cum fit aptitudo in corpore ad exercendas a-
ctiones : quæ aptitudo conftat in determinata
partium tam firmarum , quam fluidarum mo-
bilitate : perfectam autem fanitatem partes fir-
mas ex fua natura deterrere , fluidasque con-
fumere . Hæc fane probatione non indigent ,
cum æternum obfervatum fit animalia deficienti-
bus alimentis interire .

2. Hinc requiri ut quoad copiam , & qua-
litatem tantum , & tale reftituatur , quantum ,
& quale perditur : loquor autem de homine
αληθιν adepto . Eft *Aphor. Magni Sanctorii*
Secl. 1. n. 1. & 10.

3. Cibum potumque , forte & aerem , huic
reftitutioni famulari , non quidem per fe , fed
per actiones animales , vitales , naturales ipfius
corporis , quibus ad loca requifita , & re paran-
da applicantur . Sic *Hipp. lib. de alimento* .
Φυσις εξαρχηει παντα πασιν . „ Natura per o-
„ mnia fibi fufficit : ad eam extrinsecus qui-
„ dem accedunt alia intrinsecus autem ,
„ & ex prædictis quædam , & ad hæc caufa
„ occulta , & toti , & parti ; & cuidam et-
„ iam , cuidam vero minime „ . Et paulo an-
te docuerat , id , quod uni alimento cedit , non
cedere alteri , ut lac , vinum &c. Lac enim tam
blap-

blandum , tam amicum humoribus humanis , non nutrit , sed corrumpitur , & dira symptomata creat , si virtute corporis non subigatur ; ut tristissima & numero infinita exempla in infantibus &c. testantur .

4. Medicum ideo nosse oportere quidquid corpori ingeri , aut applicari , ab eoque exerceri queat , quæ omnia titulo VI. *Rerum non naturalium* recensentur , commodeque revocantur ad ingesta , gesta , retenta , excreta , & applicata externa . Confirmatur ex *Hipp.* elegantissimo textu , qui simul , & priorum propositionum veritatem demonstrat , ex *lib. I. de Diæta .* , Qui de hominis , inquit , victus ratione recte scripturus est , eum , meo quidem judicio , primum totius hominis naturam noscere , ac dignoscere oportet . Ac nosse quidem ex quibus ab initio constat ; dignoscere vero quænam in eo partes superent . Nisi enim primam constitutionem noverit , quodque in corpore superet , ea quæ homini conducant minime offerre poterit . Hæc igitur quæ scripturus est , cognoscere debet , deinde vero ciborum omnium , ac potionum ex quibus victus ratio constat ; quam singula facultatem , tum ex natura , tum ex necessitate & arte humana obtineant . Scire namque convenit , quam ratione ex valentibus natura vis detrahatur , & quomodo imbecillis ; ut cujusque occasio se obtulerit

„ vim ex arte adhibere oporteat. Neque com-
 „ memoratorum cognitio ad hominis curatio-
 „ nem satis esse videtur , quandoquidem qui
 „ comedit , nisi etiam laboribus utatur , sanus
 „ esse non potest . Cibi enim , & labores ad-
 „ versas inter sese facultates , mutuo tamen ad
 „ sanitatem conferentes , obtinent , Labores
 „ namque ea quæ adsunt , consumere solent ,
 „ cibi vero , & potiones , quæ vacuata sunt
 „ explent . Laborum autem , quantum par est
 „ facultas , tum eorum qui a natura , tum eo-
 „ rum qui per vim contingunt , dignoscenda
 „ est , & quinam ex ipsis carnes ad incremen-
 „ tum , & qui ad defectum preparent . Ne-
 „ que ista tantum , verum etiam conveniens
 „ laborum modus , qui a nobis adhibetur , pro
 „ ciborum copia , hominis natura , & corpo-
 „ rum ætate , pro anni temporibus , & ven-
 „ torum mutationibus , pro locorum situ , in
 „ quibus vitam agunt , & pro anni constitu-
 „ tione . Quin etiam syderum ortus , & occa-
 „ sus noscendi sunt , ut mutationes , & cibo-
 „ rum ac potionum redundantias , Ventorum-
 „ que & totius mundi ex quibus sane morbi
 „ hominibus proveniunt , observare sciat . Ne-
 „ que tamen cum hæc omnia cognoverit , sa-
 „ tis invenisse existimandus est : Nam si præ-
 „ ter hæc inventus fuerit cujusque naturæ con-
 „ veniens cibi modus , & laborum numerus ,
 „ qui neque supra , neque infra modum exce-
 „ dat ,

„ dat , sanitas sane hominibus exacte inventa
 „ fuerit .

5. Difficile esse hinc ejusmodi cudere Regulas, quæ homini cuique ex æquo profint, ob idiosyncrasiam, seu propriam cujusque commistionem. Hinc *Hipp.* jubet Medicum curare oportere communia cunctis, & singulis propria inveniuntem .

Cæterum allatus mox ad *n. 4.* ex *Hipp.* textus hoc, abunde confirmavit. Idem *Celsus* ex *Hipp.* jubet *præfat. lib. 1.*

6. Ita ut eadem res in hominibus eandem vivendi normam sequentibus sæpe oppositos edat effectus: Hinc singulis hominibus *suam*, & integram sanitatem servari, licet non tantum vario, sed plane opposito modo usum *vi.* Rerum non naturalium instituant: Sic quidem, ut si vivendi rationem permutaverint vicissim inter se, mox utrique alieno more fruentes ægrotent, qui suo proprio morigeri rite valebant.

Probat hanc veritatem locus *Hipp.* ad *n. 4.* allatus. Confirmat *Baco Verulamius* exemplis integrarum nationum opposito more bene valentium, mutata vero vicissim inter sese vivendi norma, ægrotantium. Imo narrat *Brachmannos* seu *Gymnosophistas* Indorum, qui in vitæ sustentaculum nil, nisi quod de semine sato supra terram, non infra, crevit, & aquam assument, sanissimos vivere, fierique longævos

alios autem Indos in eadem tellure carnibus pluribus utentes vivere quoque valentissimos; mutato vero more, utrosque ægrotare.

7. Ipsam consuetudinem, vel Idiosyncrasiam, hinc tantam exhibere varietatem, ut prorsus incredibile sit; ita ut mutatione subita, licet ex pessimis in optima, periculosius nihil. Docuit namque *Hipp. Aphor. 2. n. 38.* „ Paulo deterior & potus, & cibus, jucundior „ autem, eligendus potius, quam meliores „ quidem sed ingratiore „. Crassum proinde errorem erraret, qui ad hanc miram consuetudinis vim, ceu alteram Naturam, non adverteret. Imo observavit sapiens *Hipp.* hanc consuetudinis vim contra consuetum Naturæ ordinem obtinere, *Aphor. 2. n. 49.* „ Con- „ sueti solitos, inquit, labores ferre, etiamsi „ fuerint debiles, aut senes, facilius eos fe- „ runt, quam quidem insueti, Robusti licet „ juvenesque fuerint. „ Et *Aphor. seq.* „ a „ multo tempore consueta, etiamsi fuerint de- „ teriora, insuetis minus turbari solent.

8. Ætatis, sexus, temporis anni, regionis &c. distinctionem præprimis esse necessariam. Probatur ex testimonio *Hipp* ad n. 4. allato. Quin & idem ex *Hipp.* probavi, dum ea de re sermo ferebat in acutorum diæta. Edacissima vetustas eripere nobis non potuit Epistolam *Dioclis* ad Regem *Antigonum*, quæ sa-
luberrimis pro toto sex rerum non naturalium
usu

usu juxta varia anni tempora permutando præceptis abundat.

Hiscæ visis Regulis Diætæ cum sanis præscribendæ tum ægris, rogatus de Diætâ sententiam respondere demum potero.

Rogatus an cibandus sit æger? quomodo? quando? quibus &c. cibandus sit? datæ antea Regulæ aptam formabunt Responſionem.

Rogatus de Diætâ sanorum sententiam, respondere potero ad præscriptos me Canones convertendo, alioqui cespitaturus.

Rogatus ultra, multum ne, an parum comedere præstantius? Respondere in genere possum utrinque peccari: Nam „ non satietas, non fames, neque aliud quidquam bonum est, quod naturæ modum excedat „.

Aphor. 2. n. 4.

Tamen si in alterutram partem peccatur, dico peccata excessus facilius quam defectus tolerari; idque tum in sanitate, tum in morbis. Medico enim auferre facilius quod abundat, quam quod deficit, apponere. Hinc *Hipp aphor. 1. n. 5.* „ in tenui victu delinquant ægri; ob id magis lædunt. Omne enim delictum quod committitur, multo majus fit in tenui, quam in paulo pleniore victu. Propterea *etiam sanis* periculosus est, valde tenuis, & constitutus, & exquisitus victus, quia delicta gravius ferunt. Ob hoc igitur tenuis, & exquisitus victus, periculoso-
„ sus

„ sus magis, quam paulo plenior.

Nihilominus exceptionem dico in hominibus obtinere, qui tenui valde diætæ affueti sunt dudum; quos constat diætæ in qualitate, aut quantitate, vel paululum excedente in summa periculi conjici. Clarum rei exemplum exhibuit *Ludovicus Cornaro Venetas* in Libellis suis *de Laude Sobrietatis*. Magnus ille vir *tract.*

1. quem 83. annos natus conscripsit, narrat se vitio intemperantiæ more sæculi sui sibi juveni multas conciliaffe ægritudines, ideoque a 35. ad 40. ætatis annum medicam opem frustra expertum, tandem id consilii a Medicis accepisse, ut sobrietatem coleret, quam sæveverissime, ea spe fore ut contrariis uno omnibus ore affirmantibus. Consilio huic parentem se vivendique normam sensim strictiorem observantem, tandem fuisse ab omnibus, quibus antea fere succubuerat ærumnis liberatum. Cum ætatis 78. annum ageret, pro uncis XII. quas quotidie sumere sueverat, se jam suasa Medicorum unc. XIV. sumentem in multa incidisse incommoda: a quibus non nisi antiqua tenuissimaque revocata Diætæ convalescere potuit. *Tract.* 3. quem nonagenario maior confecit, scribit se quotannis per duos menses lethali fere languore corripì, ubi vinum cui affuetus erat, nimium inceperat veterascere, neque ulla ratione tunc refici potuisse, ab omni veteri vino pejus se habentem. Novo autem vino

vix 2. 3. dies usum , ilico pristinæ se redditum sanitati . Ergo tenui assuetis victui excessus peior quam defectus . An ergo , si quis posset prima strictioris diætæ incommoda perferre , seque deinde perpetuo ei addicere , promissam a *Cornaro* , *Lessio* , &c. longævitatē indipisceretur ?

Dico quæstionem hanc multa non carere difficultate . Exemplum *Cornari* multos , id ut crederent induxit . Nobilis ille Vir in omnibus suis tractatulis , quorum ultimum centenario major conscripsit , suo , & Anacoretarum exemplo hujuscemodi diætæ vim ita extollit , ut summam , amabilemque senectutem omnibus eam colentibus pollicatur ; eandem vero negligentibus suæ ipsorum intempestivæ mortis causam imputet . Certe si quæcumque ille de tali vivendi ratione conscripsit considero ; si *Theaurum sobrietatis* a *Leonardo Lessio* Theologo omnia , quæ *Cornarus* scripserat multis confirmante exemplis , confectum pervolvo ; si quæ *Flav. Josephus lib. 2. bell. jud. cap. 12. de Essenianis* , quæ *Arnoldus* aliique de Eremiticis tradidere , perscrutor ; facile induceret strictissimam , & ad pondus mensuratam Diætam omnibus aliis ut anteferrem . Perpendenti vero contra quæ Practici testantur , multos scilicet sapientissimos Viros vitæ tranquillæ & longævæ amore *Cornarum* imitando tam pessime affectos esse , ut & tranquillioris , & lon-

gævioris vitæ spe simul exciderint, animus hæret. An ratio est, quod *Cornarus* exaustus omnino fractusque viribus, ac fere perditus hanc strictam vivendi normam amplectendo tam comode eam tulerit; dum interea viri alii ipsum imitati corpore integro robusto, ubi nullis adstrictum legibus degebat perbelle valente, hanc *Cornari* Regulam minime perferre potuerint? Sane & Practicorum observata eo inclinare videntur. Nonne præterea multum huc facit quod *Esseniani* Asiatici, *Anachoretæ* quoque Afri, vel Asiatici fuerint, calidissimas proinde Regiones incolentes, ideoque ipso naturæ ductu ad sobrietatem apti? Videntur omnia observata id confirmare; cum jampridem constiterit eo voraciores esse homines quo polis propriores, eo magis sobrios quo Equatori viciniore, cæteris paribus. Hinc Asiatici illi in strictiorem Diætam proniores, & aptiores dicendi videntur.

Porro ad vitam cum incolumem, tum longævam degendam strictissime necessitatem diætæ ex dictis concludere nequeo. Imo ipse *Hipp.* qui ad decrepitam usque senectutem pervenit, allatis mox testibus eam condemnavit.

Hinc Latinissimus *C. A. Celsus*, qui in sui sæculi intemperantiam ingluviemque, ut sanitatis pestes, adeo invehebatur, hominibus sanis sui que curam gerentibus sequens consilium dedit *lib. I. cap. I.*, Sanus homo, qui, &
 „ be-

„ bene valet , & suæ spontis est , nullis obli-
 „ gare se legibus debet , ac neque Medico ,
 „ neque Jatroatipta egere . Hunc oportet ha-
 „ bere varium vitæ genus ; modo rutri esse ,
 „ modo in urbe , sæpiusque in agro : navigare ,
 „ venari , quiescere interdum , sed frequentius
 „ se exercere .

Oggeret forte aliquis sanam , & longam
 quorundam in Monasteriis viventium vitam .
 Sed respondeo pauca exempla ex tot Myria-
 dibus Monachorum , & Santimonialium juxta
 certam Regulam stricte viventium , nihil omni-
 no probare ; cum rariora conclusionum a com-
 muni desumptam haud eludant . Scilicet , &
 suos quisque patiuntur manes in cænobiis . Qui
 his invigilant Medici testantur plura certa-
 que morborum genera ibidem obtinere : Monachis
 perpetuo oleorum usui devotis Hernias esse ,
 quam cæteris , frequentiores . Inter Moniales
 Scirrhos , & Cancros Mammaram aliarumque
 partium crebriores contingere . Cæterum apud
 strictissimæ Regulæ observantissimos ordines Me-
 lancholiam , & Hypochondriacas passiones pla-
 ne domesticas esse , & a priori facile conclu-
 ditur , & a posteriore evidenter demonstratur .
 Ut proinde amabilem & longævam vitam a
Cornaro promissam nullatenus frequentem hic
 reperias : sed de hac questione satis .

Si roger præterea an aliquis cibus potusque
 saluber sit , v. g. Cascus : cavebo ne præceps
 dede-

dederim responsum: sed respondebo ex datis Regulis cum magno *Hippocrate*, qui ubi *Lib. de prisc. Med.* vetuerat quodcumque exculenti, & potulenti genus insalubre aut proficuum pronuntiare nisi ad varias hominum naturas cæterasque circumstantias te converteris, dein arguit eum; qui Caseum molum edulium dixerit, quia inde male quisquam affectus fuit „ Nam inquit, si universæ hominum naturæ „ infestus esset, omnibus utique noceret „. Hinc jubet examinare prius qualis sit ejus, qui Caseum assumpsit natura. Tum & nobis, quibus tot varia prostant Caseorum genera, prius determinandum foret Casei genus. Eandem cautelam loco citato *Hipp.* observandam precipit in omnibus, quæ vel ingeruntur corpori, vel applicantur; ita quidem ut aliter nata ex his phænomena explicare, aut iisdem recte uti, Medicus nequeat.

Rogatus quænam Diæta præstet: ex molli-busne, & sponte auscentibus, an ex acribus calidisque?

Respondebo in genere prodesse alimenta molli-
lia, natura sua acescentia, acrimonia fere ca-
rentia. Sic panis, & aqua, triticum, hor-
deum, oryza, & id genus alia omnium de-
prehenduntur saluberrima, sed præcipue homi-
nibus robustis, corpus valide exercentibus. Iis
vero qui inclinant in spontaneum acidum, in
Leucophlegmatiam, debilitatem, incipientem

Hydropem, cætera sanis, præcedentia non sola, sed cum acribus calidisque conjuncta profunt. Qui si utrique suum vicissim inter se vivendi modum permutaverint, ægrotabunt.

An vero perpetuo hisce erit hæc Lex observanda?

Resp. Neutiquam, si causæ, ob quas præscribatur dispareant. Diæta mutanda est ubi homines robusti se minus exercent, quietem plus colunt, tum enim, ex acescente Diæta pejus habere inciperent: tum, & ubi debiliores antea existentes Leucophlegmatix timorem jam superaverunt, sensim Diæta permutanda erit, ne in oppositos morbos inclinare incipiant.

Quin etiam notabile est, homines præ Leucophlegmatix metu in ipsum Hydropem incidere posse, si diætam ex acrioribus, ficcioribus, salitis nimis diu pertinaciterq. continuaverint. Cujus rei memorabile exemplum ad Clar. *Hottonum* scribit *Baglivius in Dissert. var. argumenti* nempe *Cardinalis Norrisii*, qui metu Hydropis quondam futuri, salinis, ficcis, acribus, & calidis diu pertinaciterq. usus post aliquos annos incidit in ascitem fatalem. Hydrops namque, & ab aquosorum acescentiumque nimio, ac diuturno usu, & a nimia continuaque calidorum, acrium, durorum, ficcorum, tenacium assumptione, oriri observatur.

Qui-

Quibus omnibus perpenſis prolixiore concluſione opus non erit, ut, quam Medicinæ adeo inique inurunt, infamiam abigamus. Concluſionis tantum loco adſcribam magni *Hipp.* verba, qui ubi præclaros ſuos de Diætâ, & Medicamentis Canones ſcripſerat, tandem *lib. de Loc. in hom.* ſic concludit: Ars ſane Medica jam mihi tota inventa eſſe videtur, quæ ſic comparata eſt, ut ſingulas, & conſuetudines, & temporum occaſiones doceat. Qui enim hoc pacto artis Medicæ cognitionem habet, is minimum ex fortuna pendet; ſed & citra fortunam, & cum fortuna, recte eam adminiſtrabit. Firma enim eſt ars tota Medica, ejuſque præceptiones, ex quibus conſtat, pulcerrimæ, fortuna minime indigere videntur.

§. III.

Situm diſpoſitionemque partium intra corpus latentium, imò vel ipſum externum corporis habitum, nonnunquam ita imponere medicis, ut in Diagnofi, & Prognofi alucinentur quam turpiſſime.

Objeçtio hæc vulgo creditur multis probari argumentis poſſe; quæ au probent agite videamus.

1. Narrat *Jacobus Rhoaltius Phyſ. part. 4. cap. 2.* Cadaver a ſe viſum, quodque apertum

tum exhibuit hepar in sinistro potissimum latere, in dextro autem collocari Lienem. Idem *Riolanus* narrat. Unde Medicum ex partium situ de morbo judicaturum, necessario falli oportuerat.

2. Scribit *Tulpius Consul Amstelodamensis lib. 3. cap. 45.* exemplis nonnullis constitisse sibi quod homines aliqui arteriam in interiore carpo tam exilem haberent, ut pulsus ibidem sentiretur debilissimus; qui iidem majorem arteriam in manus dorso pollicem inter indicemque gerebant. Addit celebrem Medicum post explorationem pulsus in Carpo Senatoris Reip. nostræ arteriam exposito mox more habentis, tuncque temporis valentis pancreaticæ, Senatorem pestilentia laborantem pronuntiassse.

3. Quotidiana exempla docent quomodo signa adeo celebrata Medicis, quæ petuntur ex pulsu, Respiratione, urinis, sæpe turpiter suos fallunt cultores.

4. *Hipp.* ipse suo sero sapiens exemplo docuit quam sint fallacia signa distinguendi fissuram Cranii, ab ejusdem Sutura: quum fateatur se ex hac re ignorata hominem pessum dedisse: in quo ab injecto cominus in medium Synciput lapide, curando fissuram Cranii selatuisset ait, credentem aliud nihil, quam futuram esse: hinc non animadvertisse se hominem incisione indigere. Ita *Epid. V. pag.*

1159.

5. Sapientes Medici visi qui miseram fæminam hydrope uterino, asciten mentiente, vexatam, exemplum cæterum Castimonix, ut talem, quæ pudicitiam venalem haberent pronuntiaverint; & vice versa quæ revera impregnatae erant, has ullo modo gravidas esse negaverint. Leidensis Professor *Carolus Drelincurtius* miseram ancillam Hydrope uterino vexatam vile scorbium esse dixit, donec defunctæ cadaver incidens puellæ castitatem fateri coactus fuerit, *Parisiensium Obstetricantium* asseveratione freti iudices, fæminam dictam *Genevieve supplice* quæ se gravidam dixerat laqueo suspendendam jubent; quam diffecans *Riolanus* a V. circiter mensibus gravidam fuisse invenit. Vide *Riolan. cap. 2. Lib. VI. Anthropog.* Simila quid *Moricæus Maldes fem. grossi. Lib. I. cap. 117.* a se visum ait *Parisiis* anno 1666.

En densum agmen objectionum, quas ingenere prolatas, suis adjectis, ubi hæ deerant, historiolis adornavi, ne quidquam iis deesset. Quarum ad singulas nunc conabor ordine res, pondere.

Itaque ad 1. scilicet ad Rohaltii historiam. Quando natura variat in variis locandis corporis partibus non est quod inde prudens & sagax Medicus in curando fallatur. Namque si a parte affecta quam falso Medicus assignaret, oriretur inflammatio febrisque curam antiphlo-

tiphlogisticam internis externisque auxiliis applicando Medicus cujuscumque demum partis inflammationem æque curaret.

Verum secundo; Medicus non ex situ partium tantum judicat, sed ex morbi Phænomenis, ab excretis a retentis ab actione læsa, & sic porro. Pulcerrime hanc rem quotannis Cl. *Albinus* venerandus professor meus, in *Splanchnotomia* Tab. IX. Eustachii explicans, inculcare solet: quandoquidem a læsione in latere thoracis vix semidigitum profunda, vulnerari hepar, vulnerari pulmo, vulnerari diafragma &c. queat. Hinc pathognomica, si qua adsint, consulenda vel apparentia saltem signa, quæ quamam in parte læsio obtineat, indicent. Cum nunc plerique hepatici morbi per lienterum sese manifestari soleant, perspicax Medicus ilico indicationem veram intelligeret.

Quod si tertio paulisper daremus ab hoc naturæ lusum dicam, an errore, Medicos falli, non est quod artem vel hinc vituperent adversarii. Fiant tales lusum naturæ hisque magis mirabunda; tamen firma suis inconcussa principiis perstabit Medicina. Millenorum cadaverum incisiones res exhibuere, ut juxta naturam in omnibus adesse solent; differentiis exiguis ad rem prorsus nihil facientibus hinc inde ab Anatomicis notatis. Quod monstra ablutant quod consueto ordine alia excedant, hoc non infringet propterea Canones quos omnium

mnium sæculorum severissima confirmavit. stabilivitque observatio. Neque apud solos medicos hocce axioma locum habet, sed apud alios quoscumque. Hoc subvertere qui conatur, næ omnes vel sapientissimos Viros in suis juxta consuetum naturæ morem ferendis judiciis vituperat. Disciplina quævis tantum a perfectis traditur.

Objectio 2. petita ex *Tulpio* aliud nihil quam medicum illum imprudenter egisse, docet; nequitiam vero medicinam hic suis deesse cultoribus. Revera pulsus ille debilis observatur initio pestis testantibus, id qui pesti interfuere, Medicis: verum ex eo solo iudicium ferendum non erat. Unde *Tulpius* addit, Imposuit viro eximio inusitatus hicce lusus. Quem ubi vidit cecinit ilico Palindiam, & pertæsus præproperi iudicii docuit suo exemplo NIHIL CONSILIIS MEDICIS TAM ESSE INIMICUM, QUAM CELITATEM; Ars siquidem docebat ipsum & alterum carpum, vel, & in jugulo Carotidem tangere, ubi homo bellissime valere visus pulsus tam exilem exhibebat: Quin & alia quoque indicia consulenda forent, v. g. horripulationis, quæ primo invadentis pestiferæ labis momento hominem concutit, vel splendoris amænorumque colorum subito oculis quasi exhibitorem, &c.

Objectio 3. ingens aliquando negotium facescit

fit imprudentibus Medicis . Qui vero artem probe edocti sunt , norunt quid demum certi ex pulsu , respiratione , & urina colligatur , quantisque opus sit cautelis ne decipiantur . Sciunt namque primo Pulsus arteriarum renuntiare conditionem definitam cordis , ceu primi motoris : indolem deinde , copiamque , & motum humoris nostri universalis , unde reliqui humores omnes derivantur ; tum & statum varium arteriæ ipsius , quæ omnium Corporis partium fere primarium vas ; denique in morbis materiæ morbosæ ; & movendæ , & motæ , & excretioni paratæ , & jam incipientis scer- ni , indicem esse . Secundo , pulsus differre juxta ætatem , sexum , tempestatem anni , actiones animi corporisque varias , &c . Tertio pulsus vel bonus , vel malos , in genere dictos , tamen suas habere exceptiones , ut est v. g. *fortis* in Apoplexia ; *debilis* in obesis : *mollis debilisque* , in sævissima pleuritide ad huc incipiente , sed in qua præ vi doloris suffocatur Respiratione .

Hinc bene *celsus* „ venis , inquit , maxime „ credimus , fallacissimæ Rei „ Cur ? „ quia sæpe istæ celeriores lentioresve sunt & sexu , „ & ætate , & corporum natura . *Lib. 3. cap. 6.*

Quæ cum ita sint haud percipio cur Medicinam hanc ob causam vituperent , quum ipsa Tyrones suos doceat omnes hæc differentias , atque exceptiones , quibus observatis bonum tan-

dem vaticinandi fundamentum præsto est ; quumque in primis præcipiat & alia quoque consulere signa , antequam Diagnofis ac Prognofis formentur : dicente quam pulcherrime *Celfo* loco mox citato „ Periti Medici est , non „ protinus , ut venit , apprehendere manu bra- „ chium , fed primum refidere hilari vultu , „ percontarique quemadmodum fe habeat ; & „ fi quis ejus metus est , eum probabili fer- „ mone lenire , tum deinde ejus corpori ma- „ num admovere Neque in tenebris ne- „ que a capite ægri refidere debet fed illu- „ ftri loco adverfus eum , ut omnes notas ex „ vultu quoque cubantis perfpiciat .

Scriptit equidem ad virum in aula Gallica Illuſtriſſimum *Philipæum Ludovicus le Comte* , fe Medicos Sinenſes tam peritos in pulſu explorando artifices inveniffe ut teſtetur eodem arteriam per $\frac{1}{4}$ horæ varie tentando & explo- rando tam exacte morbi cauſam , naturam , exitumque definire poſſe , ut contrario leventur arguantur nunquam .

Tamen an hoc verum fit vehementer dubi- to ; ſiquidem idem ſcriptor paulo poſt fateatur Medicis illis non ignota eſſe , quæ mox in *Vroſcopis* arguemus , fallendi artificia . Ut tan- dem crediderim nihili faciendam ipſorum ſcien- tiam eſſe . Vid. *le Comte Hiſt. chin. epiſt. VIII.*

Quoad *Respirationem* ; hanc *Medicina* do- cet . I. designare *Conditionem præſentem Cor- dis* .

dis , Pulmonum , Cruoris , Liquidi cerebellosi , Membranæ succingentis costas , Thoracis ; Diaphragmatis , Abdominis : 2. Eandem variare pro ætate , sexu , tempestate anni , motu animi corporisque temperie . 3. Exceptiones in Diagnosi & Prognosi habere ; cum v. g. suffocativa Respiratio , brevi alioqui Lethalis futura ; in Melancholicis , & Hysteriis talis non fit , nec etiam in Asthmaticis , quibus eadem jam in consuetudinem versa sit. 4. Malignos homines dolo malo respirationem mutando Medicum turpiter fallere , ni attendat , posse . Hæc sunt quæ Medicina de hoc signo docet ; ultra nihil quæ nihilominus imperitis vituperatur , quasi citra ulla exceptiones generalia tantum effata proferret .

Tandem urineæ signa mirum quam circumspecte medicina tradat . Docet namque primo urinam variam esse in eodem homine , & in aliis illi comparatis , pro varietate ætatis , sexus , temperiei , tempestatu anni , sex rerum non naturalium , ac præcipue assumptorum . Hinc secundo Vroscoporum artem hucusque notam ubique fallaciæ plenissimam esse , si Medicus in ferento ex ea iudicio non simul ad reliqua apparentia in ægritudine signa advertat . Tertio tantem cum his cautelis declarare urinam , ut plurimum , sanguinis indolem impetum , symptomata morbi , coctionis , secretionis , & criscos statum ; morbos partium per

quas, aut juxta, quas urina perfluit; ut & aliquas in bile, & ex bile natas egritudines, cætera, si sola ex urina, sola conjiciuntur, admodum in certa, & ridicula fere esse, artisque apud imperitos honorem in opprobrium vertere.

Hinc candide fassos audivi claros in arte vires *ultra* hæc scire se nihil. Jactitent alii quantumcumque voluerint, arcanam suam, quam utinam possiderent! Scientiam: vel ipsi coacti verum fateri inscitiam prodent, aut eventis saltem, apud emunctæ naris homines, convincentur falsitatis. Ætatem consumere qui vellet omnia vel notissima ridiculæ hujus ascientiæ exempla conscribere, dum nempe quamvis morbi speciem cujusque morbi statum mortem omnino non affuturam, vel certo instantem, assumpta intra corpus omnia, gesta corporis animique, hominis ætatem, sexumque, graviditatem, & alia ex sola urina conspecta hariolari se posse jactitant. Cum vel Nebulosis, qui Medicos scientia vana turgidos animi gratia nonnumquam decipiunt, notissimum sit, urinam sanissimi hominis, quibusdam clanculum assumptis teterrimorum exhibere morborum indicia. Haud inficias ivero, quod sæpe plus, quam alii Medici consulentibus respondeant: sed unde plus respondeant, inquirendum. Ignarum nempe vulgus plus loquitur sæpe quam locutum se esse novit; ita ut attentus Vroscopus hanc tacite secum simplicitatem ridens plenis tandem

dem buccis vatem agere incipiat; vel & astute percunctando, quasi aliud agens, quid demum respondeat, fatis noverit. Rogatus a nostro *Bevervvykio*, *Thomas Fienus*, *Lovaniæ* olim in Medicina Professor, suam super *Vruscopia* sententiam, respondit, hanc potissimum ob causam id se prosequi negotii, quia cernebat hinc complures nummos Medicorum in crumenas redundare; quoad auctoritatem sibi in respondendo conciliandum, agebat artificiosè interrogando ignaros plebejos, prudenterque ex interrogatis conjecturando, sæpe rei se posse veritatem detegere. Vide *Beverce. thes. morb. Lib. 1. cap. 2.* Cum vero rerum peritus & circumquaque attentus, ne in considerate quid effutiat, quo responsurus *Vruscopus* fulciatur, consultationem init, videmus magnos illos Artifices aqua hæerere, vel turpitudinem prodere suam. Sic amicus quidam meus, juvenis, suam propriam sanissimam urinam astute detulit ad famosum *Vruscopum*, a quo hoc responsi recepit, urinam nempe esse fœminæ octuagenario majoris, anxietatibus in *Hypogastrio* vexatæ & nescio quæ futilia alia. Memini narrantem me audivisse *Cl. Boerhaviu* quod hujusmodi jactatori dixerit, se deposito, quodcumque ille vellet, pretio, aliquot urinalia cum virorum debiliu

urina, alia urinalia cum urina fœminarum viraginum, notis *vruscopo* incognitis cuique, urinali appositis; inter

ter sese invicem permixturum: quod si ex permistis urinalibus ille tunc virorum posset a femininarum urinis dignoscere pretium lubenter se persolaturum. Verum prudenter abstinuit iactabundus homo ab hoc pacto ineundo.

Itaque quum Medicina sobrie sapere suos cultore doceat, & juxta certissima indicia causam diagnofin Prognofimque formare præcipiat, manet ei, æternumque manebit suus honos; quidquid in eam deblaterentur ignari, quasi sua ipsius auctoritate imprudentiam quorundam tueretur.

Verum in artis tutamen & aliud addendum. Bonus Medicus juxta prudentiam artis secum perpendens ægritudinem, vidensque probabilem instare mortem, cavet quacumque animi Religionem possit, ne id æger internoscat: quandoquidem infinitis exemplis constat mortem prius dubiam, aut saltem remotam longius, percepto mortis timore, propiorem certioreque accidisse. Unde *Hipp. Lib. de decente habitu.*
 „ Neque, inquit, quidquam eorum, quæ in-
 „ stant, aut facta sunt, ipsis indicet. Idcirco
 „ enim multi ob commemoratam instantiam
 „ aut post futurorum prædictionem, ad extre-
 „ morum alterutrum detrufi sunt. „ Quale
 præceptum & *Aratæus Capp. pag. 102. in curatione sincupes* dedit. Ergo hæc ægrum celanda sunt. Si necessarii ejuscordati constantesque animo fuerint, is Medicus, quid subfit, indi-
 care

care potest; certus quod ægrotantis animum timore mortis dejecturi non sint; sæpe vero & inconsolabiles amici Medicorum monita cælare vis possunt: Hinc Medicus ab una parte rem indicare veretur; ab altera parte præ animis Religione hominem eo disponi optans, ut efficiat ea, quæ mortalem vitam cum immortalis jamjam commutaturò convenient, aliquid subindicare cogitur. Porro si Mors brevi subsequatur, vituperant amici Medicum, quod ipse mortem certo pronuntiare nequiverit, ni forte quidam ultra pergant, asserantque mortem sua ipsius culpa accidere debuisse, qui absolutum ipse periculum presagire non potuerat. Nonne certum est vel hinc periti sagacisque Medici in dubium vocari peritiam, vel etiam aliquando artis firmitatem?

Quarta hujus §. objectia petitur ex errore; quem magnus *Hipp.* ipse passus est. Verum error hic, nec artis nec propriam peccatum confidentis vitio cedit. Quid enim? secundo §. dixi multis experimentis; & periculis captis Artis tandem formam accessisse Medicinæ: si signa proinde distinguendi cranii fissuram ab ejusdem futura nota omnino haud erant, quo tempore *Hipp.* hunc errorem commiserat, num ne vel hinc artem floccifacias? Eodem argumento aliarum artium disciplinarumque detrahes auctoritati, quas omnes tempore, & usû perpoliri exornarique necesse fuit. Quin & infortunium

in-

infons *Hipp.* ansam dedit excogitandi Methodum, qua error in posterum præcaveretur. Unde in *Libro de vuln. cap.* jubet atramento affuso, dein deterfo, explorare ex atramenti reliquiis futuram an fissata sit, certis aliis deinde signis hujus rei diagnosin cultissimam auxit ditavitque Chirurgia. Ut proinde neque ex hoc lapite contemnenda ars sit.

Verum præterea tantum abest, ipsi Hippocrati vituperio hoc cedere, ut bonum virum summis potius laudibus accumularet: quippe qui semel deceptus adeo propriæ famæ non studuit ut infontem tunc temporis errorem posteris tradierit, quo præmoniti in quos scopulos ipse impegerat, hos ii evitarent.

Unde & apud magnos viros præclara hæc ob causam gloria cluit æternumque cluet *Hippocratis* men. sic *Celsus Lib. 8. cap. 4.*, „ a futuris, inquit se deceptum esse *Hippocrates* „ memoriæ prodidit, more scilicet magnorum „ virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil „ habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam simplex veri erroris Confessio; „ præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis „ causa posteris traditur, ne qui decipiantur „ eadem ratione, qua quis ante deceptus est.

Unde *Plutarchus* notante *Foesio*, hanc ingenuam erroris confessionem ita celebravit, ut eum

veluti exemplum, quod imitentur, cunctis proponat eruditis „ Qui re ipsa proficit, ait, Hipocratem sibi imitandum proponit; errorem suum de capitis futuris proflentem, & in scriptis referentem; secum indignum videri reputabit si, (cum ille errorem suum indicarit ne cæteri in eundem errorem incidere-
rent,) Ipse quidem suæ salutis cupidus, non audeat suam stultitiam, & inscitiam prodere atque confiteri.

Hinc & ipsum imitantur quotquot in arte boni extiterint unquam. Ingens Sydenhamus vira deo clarus in arte, ut satis superque antea visum fuerit, fatetur candide quod, ubi per XX. annos in curandis febribus felicissimus fuerat (ita etiam ut *Baglivio* Medicus *Febrium* *uar' Εξοχην* audiret) tandem febrem Pestilentialem, sese nondum a priori, methodo egressus, primum inde ægrotantem Matronam plurimum læserit. Quem certe errorem, infons quamvis fuerit, tamen posteritati tradere veritus non fuit, ut ipsius infortunio saperent cæteri. Vidi pag. 121. 122. ut & pag. 556.

Memini audivisse me narrantem celeberrimum ubi vis Boerhaviium, juniorem sese aliquos commisisse errores, quos subindicasse e nosstra fore existimabat: imo ne veritus quidem fuit laudatissimo suo *Chemico tractatu* casum inferere, quo *Tyrones Præceptoris infortunio* edoceremur, quanta sit prudentia in arte opus: quam-

quamque perniciosum sit ex juvenili ardore tumidum successu Medicum ab unius curatione ad curationem alterius concludere . Vide *processs. 192. tract. chem.*

Perpauci sunt, fateor quibus tam nivei candoris pectus superi largiuntur: at diffitebitur nemo longe tranquilliore vita homines usuros, si magni in omnibus scientiis & Disciplinis viri, quos subinde, ut ut leviusculi fuerint, errores committant, pro eo, quo sunt, candore faterentur. Quod cum inanissimo famæ deroganti metu negligant, dissidia studiaque partium inter suos Discipulos, per fas & nefas suorum quosque Preceptorum figmenta propugnantes, alunt foventque; atque ita omnium hinc oriundorum malorum causæ, existunt.

Supereft ad 5. hujus §. objectionem respondeam . Fateor horum omnium quamplurima, & extitisse olim, & hodiedum extare, exempla. Verum simul in his omnibus artis salutifera prætervideri monita affirmo; quæ certam in certis, in dubiis dubiam, nullamque in plane incertis responsionem dari consulentibus velit. Verus est qui de *Drelincurtio* casus narratur; at artis ille, quam tam egregie callebat, præcepta prætervidit. Parisini obstetricantes, quorum crassissimi errores in objectione narrantur, artis suæ vel ignari, vel saltem oblitii fuisse videntur; quando ex menstruo perseverante fluxu, vel ex habitu pleniore corporis, haud im-

præ-

prægnatas mulieres pronunciavere. Quoad ob-
 jectam difficultatem de distinctione difficili gra-
 viditatem inter hydropemque, haud plane diffen-
 tior. Celeberrimus in obstetricia arte *Moriceus*
 observ. 77. 143. 294. ut & alibi plura exem-
 pla fœminarum attulit, quæ simul, & hydro-
 pe, & comuni IX. mensium morbo laborave-
 runt. Hinc certe plures fallerentur necesse fuit,
 si horum ex alterutro alterutrum negaverint.
 Idem *Moriceus* graviditatem cognitu aliquando
 tam difficilem esse observat, ut XXIV. exem-
 plis demonstrat fœminas gravidas fuisse, quas
 impregnatas fere nemo suspicatus erat, nisi
 qui ultra consuetas pronuntiandi Leges & con-
 tra pertinacissimam fœminarum negationem, ad
 alia respiciebat. Quod cum aliquibus in casibus
 fieri nequeat prudentes in arte viri ultra id,
 quod ars promittit, progredi non ausi cavent
 sibi a præproprio nimis pronuntiatu; ne alios
 turpiter fallant ipsique fallantur. Quamvis, &
 hoc sæpe accidisse constat, quod in ambiguo
 casu data a rerum perito dubia responsio,
 tamquam certa in vulgus spargeretur: quæ
 deinceps veluti certi prognostici, aut diagno-
 stici gloriam non merenti adscriptis, vel pessi-
 mi Vatis ignominiam infanti inuffit.

§. IV.

Ipsos Medicos suam curam prodere suppellectilem, dum quotquot probi inter eos existunt, ingenue fatentur complures se morbos sanare non posse: imo plures morbos eorumve causas se ignorare.

Hoc jam olim quamvis non Medicus eleganter cecinit. Naso Lib. de Ponto Eleg. IV.

*Non est in Medico semper relevetur ut æger,
Interdum docta plus valet arte malum.*

*Cernis ut e mollè sanguis Pulmone remissus
Ad stygias, certo limite, ducat aquas*

*Adferat ipse licet sacras Epidaurius Herbas,
Sanabit nulla vulnere cordis, ope.*

*Tollere nodosam nescit Medicina Podagram
Nec formidantis auxiliantur aquis.*

Magnus quoque Hipp. & candidi omnes Medici id fatentur, arctosque quibus præclara ars circumdatur, cancellos pandunt. Omnes boni Philosophi, Mathematici, quin & ipsi Sacrorum Oraclorum interpetres infinitis in casibus scientiæ, artiſve, quam colunt, angustos limites agnoscunt. Hinc videant qui hanc ob causam Medicinam vituperant, in quantos quamque venerabundos alios viros stulte infiliant.

Veram ut, cum aliis, hoc commune habeat Medicina, quod in nonnullis deficiat; tamen id insigne præ aliis habet, ut ex iis ipsis quæ suam

suam excedere potestatem agnoscit, doctrinam cumprimis utilem conficiat.

Ita Magnus Hipp. lib. de Artic. pag. 824. 825. de insanabilibus locutus. „ Hæc ad ar-
 „ tem, *inquit*, Medicam nihil pertinere dixerit
 „ forte quispiam. Nimirum quid attinet de
 „ his, quæ nullam aplus curationem admit-
 „ tunt, copiosiore adhuc doctrinam facere?
 „ istud vero plurimum refert. Eadem enim
 „ notione, cum ista (nempe curatu possibili-
 „ lia, & impossibilia) inter sese separari ne-
 „ queant, comprehenduntur. Danda siquidem
 „ opera est, ne quæ curationem admittere
 „ possint, incurabilia evadant; prospicientes
 „ quam potissimum ratione prohibeamus,
 „ quo minus eo deveniant ut incurabilia red-
 „ dantur. Quæ vero nullam curationem ad-
 „ mittunt prospicere etiam oportet, ne maxi-
 „ me noxia efficiantur. Prædictiones autem
 „ splendidæ & laude dignæ ex eo existunt,
 „ quod dignoscamus quoniam, & quam ra-
 „ tione, aut quando res quæque exitum habi-
 „ tura sit, sive eo tendat ut curationem reci-
 „ piat, sive curationis spem adimat.

Jucundum erit aurea hæc Hippocratis verba tripartitim divisa paulo propius considerare.

Vult primo a curabilibus morbis incurabiles distinguamus, ut nervos contendere omnes, antequam incurabiles fiant, moneamur. v. g.

Haen Medic. Turpis

G

in

in Pleuritide , in Peripneumonia , accersitus Medicus vere Hippocraticus præmente habet hancce Doctrinam , quod scilicet , si sæviat nimium morbus , suboritura sit vel immedicabilis nobilium gangræna partium hominem brevi peremptura : vel suppuratio eazrundem partium , quæ si rupta , sursumque repens ægrum ilico non suffocet , eum Phthificum reddet , post viros cruciatus , & miseram vitam utcumque protractam ; mortem illatura ; ni forte rarus casus contingat , quo homo bonitate naturæ pus ex vomica sua cum successive , tum integre evacuet , ulcere dein probe deterfo , atque mandato : vel scirrhi , hincque asthmata dira , & diurnæ ærumne , si morbus eo usque debilitetur , ut ingens languor furori succedat , quæ miserum ægrum excruciant crudelissime , vel subitanæ morti ereptum , lentæ tradent .

Hinc sapientis Medici in ægrorum salutem intenti est morbi impetum tam prudenter moderari , ut nec a sævitie nimia gangræna fiat , abscessusve harum partium , nec a moderamine nimio vires omnino prosternantur . Dixerat ingens *Hipp. Aph. 2. num. 42.* „ Solvere „ Apoplexiam vehementem quidem impossibile , debilem vero non facile . „ Hinc sane divina est doctrina illa , quæ me doceat ad prima eaque manifestissima signa futuræ prope diem Apoplexiæ cunctis velis contendere rem-

femisque, ut illa, quæ semel nata, atque fixata, vel omnino non, vel saltem difficillime curabilis est; in suis primordiis præfocetur. Scio Phthisin, maxime hereditariam, incurabilem esse, ni prius sanguinis sputum præca-veatur. Quare meum erit sedulam navare operam ne umquam Hemoptæ contingat, quæ ætate illa in hacce familia contingere solebat. Hæc utilitas prima, eaque cum maxime insignis, doctrinæ de insanabilibus morbis.

Alter scopus *Hipp.* tradendæ hujus doctrinæ est, ut præcaveatur, ne quæ insanabilia mala sunt, magis noxia efficiantur; sed ut reddantur quantum ejus fieri potest, tolerabilia. Vocatur Medicus ad hominem cui ex inflammatione ventriculi, aut intestinorum tenuium scirrhus in loco firmatus remansit; quem certe novit esse passim incurabilem. Novit proinde suarum tantummodo partium esse, ut hominem tali Diætæ, tali vitæ Regimini ad-dicat, quæ nulla rationem scirrhum irritare possint, lubeatque ab omnibus religiosissime ab-stineat, quæ vitam adhuc utcumque tolerabilem, scirrhu jam in dirum mutato cancerum, quôvis carnificio intolerabiliorem reddant. Podagram firmatam Medicina, quantum scio, insanabilem pronuntiat; quidquid jactitabat olim *Paracelsus*. Quin, & ipse in Cæsaream aulam accitus respondere proffimis non potuit. Em-pyrici complures inani spe fefellere Magnates,

quibus & nummos infinitos emunxerunt, & morbum reddidere pejorem. Namque vel ad tempus tam feliciter eum profligarunt, ut immanior longe frequentiorque deinceps redierit, vel ita ab iis, quas occupabat exedebatque, partibus fugarunt, ut nobiliora viscera occupans mortem intulerit: ut ante aliquot annos patuit usu Radicis *Aristolochiæ rotundæ*, five *tenuis*: quæ, ut narrantem audivi Clariss. Virum *Oosterdyk Schagt*, Præceptorem meum maxime venerandum, hac in urbe ceu summum in Podagra arcanum venditabatur: cujus ope curationes miræ visæ; sed tamen hoc infauissime cum successu, ut deinde quamplurimi morerentur post dirissima symptomata, nec discrimine evaderent alii, nisi peccante materie ad illud, quod obsederat, ante membrum revocata. Qui hoc novit Medicus unam habet, ad quam confugiat, sacram Anchoram, scilicet Diætam vitæque Regimen tale, quo observato morbus longa annorum serie tolerabilis fiat, aggrediaturque cum vicibus rarior, tum sævitix mitior.

Jure ergo meritissimo Cl. *Boerhaavius* in laudatissima *atrocis rarissimique Morbi Historia altera pag. 2.*, Utinam, inquit, firma lege, constitutæ essent notæ, quibus medicus sari, nescios dignoscere queat Morbos, atque ab iis, qui artis opem tractabiles admittunt, caute distinguere? Nonne felicius longe di-

,, sci-

„ ſciplina hæc poſſet exerceri? Vel ea utique
 „ gratia imprimis , quod contrariis sæpe re-
 „ mediis haud exaſperaretur, quod corrigi ne-
 „ fas. Utinam in ordinatas ergo Claſſes di-
 „ geſtos cerneremus morbos ſanabiles , atque
 „ inſuperabiles penitus ! ne negligentè illi ,
 „ ne temere hi , quotidie tractarentur ab his,
 „ qui præterquam quas res ipſa habet mole-
 „ ſtias , majora sæpe incommoda arte inani
 „ aggravant.

Tertio denique tantum abeſt ut inſanabilium
 doctrinam dedecori eſſe Medicinæ credat *Hip-
 pocrates*, ut potius immortalè eam gloria hinc
 clareſcere cenſeat; quando Medicus probe in-
 ſtructus ejuſdem limites exilire non auſus fu-
 tura prædicit. Unde & alio in loco Medicum,
 qui morbum omnino ſanari impotem inſanabi-
 lem eſſe pronuntiat , non minorem artiſicem
 eſſe cenſet eo , qui ſanabilem curat. Videri
 poteſt *lib. ds Arte*.

Addi forte pro quarta ratione poſſet doctri-
 nam inſanabilium malorum hinc utilem eſſe
 præprimis , ut pro ſua quiſque virili ſtudeat
 aliquid , quod morbum ex hac lugubri Claſſe
 eximat , indagare. Namque , ubi in Catalogo
 Medicorum video Phthiſin veram , Apople-
 xiam illam quæ *Hippocrati τυχρη* nuncu-
 patur, ſcirrhos completos Cancroſque extirpa-
 tu impoſſibiles , Podagram , vulnera complura
 &c. pro inſanabilibus haberi , non eſt quod

credam nemini umquam sanabilia fore. Vesicæ urinariæ perfectio *Hippocrati* lethalis fuit, ac revera erat; posterior autem ætas comprobavit ope Catheteris Urina perpetuo educta, perfanari vulnus, illudque ita insanabilium Classi exemit. Venerea Lues dum Europæos primum invasit incurabilis habebatur; deinde vero mortalium industria curabilem se esse demonstravit. Vidimus §. 2. vulnere a telis Indorum venenatis inflisita fere incurabilia, deinceps usu herbæ *Mungos* curata fuisse. Narrat *Hieron. Cardanus* fuisse hominem in Longobardia adeo vagabundum, ut ad compositum ordinatumque vivendi genus perducere eum nemo posset, qui idem insipido Medicamento Cancros reipsa curabat; quem, quia arcanum ante mortem non revelaverat, credit *Cardanus* æternas jam apud inferos penas luere. Qualis historia, & de homine alio in Patria Leodiensi, & Brabantia idem efficiente scriptis proditur. Quidni & in humanarum calamitatum solamen idem aliquando tum in hisce, tum in aliis, futurum credamus? Dies forte dabit, quod hora negat. Interim quamdiu sapientissimo, & beneficentissimo rerum omnium Moderatori hunc nobis favorem concedere non placet, nostrum erit præclaræ intra limites Artis quietos & contentos esse.

Ultimum quod in objectione dicebatur, specta-

stabat morbos quosdam, quos ipsos, eorumve causas Medicus ne indagare quidem possit. Hujus rei exemplum unum, alterumque dedit Cl. *Boerhavius* in historia mortis Nobilissimi Architalassi nostri *de Wassenaar*, & Marchionis *de S. Auban*; quos binos tractatus eo conscripsit scopo, ut ostenderet impossibile fuisse hos morbos quisquam ut a priori cognosceret; deinde ut si hos eosdem morbos deinceps aliquis cognosceret, simul curationis intelligeret impossibilitatem. Vide *Hist. primæ pag. 60.* & *Hist. ult. pag. 29. & 30.* Verum si vel hinc Medicorum ordo minoris habeatur, crediderim & reliquarum ferme omnium scientiarum Proceres longe minoris, quam nunc merito habentur, habendos fore. Probi viri est magni facere quotquot in commune bonum eo, quo a Deo donati sunt, lumine utuntur; nec minori eos honore prosequi, qui ultra limites sibi circumdatos exsilire non ausi, ignorantiam quarundam rerum viresque imbecilles, candidi fatentur.

§. V.

*Homines plures absque Medicorum-
ope curatos.*

Lib. de Arte hanc sibi objectionem refellendam *Hippocrates* sumens, ait vel hinc Medi-

cinæ majestatem , atque gloriam summopere inclarescere ; siquidem homines citra adhibitos medicos sanati , cæco tantum impetu , & casu aliquid gesserint , vel non gesserint ; aliquid sibi inceserint , vel non inceserint ; aliquid sibi applicuerint , vel non applicuerint ; ex quibus factis , vel omissis melius pejufve habuerunt . Quod si ergo hi forte fortuna sanitatem adepti sunt , tanto majoris medicinam esse faciendam ; utpote quæ ex antiquis , & perpetuis observatis ejusmodi Regulas habet , quæ doceant an , quæ , quomodo , quibus , & quando omnia hæc facienda , vel omittenda sunt . Sane hisce *Hippocratis* verbis verius nihil . Si enim homo artis Nauticæ plane ignarus per indomitum mare nave vectus , felicem tandem portum nancisceretur , hic nauticam Artem non nisi summa cum injuria vituperaret , cum e contrario Artis hujus præstantia vel hinc maxime innotesceret ; utpote quæ ejusmodi præcepta tradat , quibus vela componere , gubernacula dirigere , evitare fyrtes , ventos observare , acum contemplare nauticam , & infinita id genus alia edocti nautæ , id semper ex arte faciunt , quod jactator ille semel fortunato casu fecerat . Qui idem si ventos procellosos , si incognitos scopulos offendisset , naufragium passus fuisset , quia ex arte instructus non erat .

Sic fateor , sanantur casu aliquando citra Medici opem homines , idque longe , lateque
fama

fama divulgat ; sed quot homines e contrario non accersito Medico intereant , atra tellus abscondit , gremioque occultat suo . Qui vero sanantur si sine Medico , saltem non sine Medicina , sanantur : cum ignari omnino id vel gefferint , vel non gefferint , quod ex firmis artis principiis bonus Medicus facere , vel omittere , vel moderari se oportere , e re fore judicasset .

§. VI.

Sanatos homines adhibitis quidem Medicis , sed iisdem vel ab ægro , vel a Pharmacopola deceptis .

Fateor nonnumquam id contingere quod obiectio prima parte habet : Causamque cur sic nonnulli emergere periculo visi sint , triplicem reor .

1. Homines hi malum nacti erant Medicum , spontaneoque appetitu ducti ejusmodi sumserunt quibus bonus Medicus ad morbum expugnandum meliora non novisset . Hoc postea patebit §. VII. Vel 2. peccarunt hi ægri contra Medici mentem in re minimi momenti , ita tamen ut præcipuum curationis scopum evertere non potuerint . Vel 3. graviter peccantes in Medici præceptum bonitate Naturæ morbum nihilominus vicerunt . Hoc §.

VIII.

VIII: latius. Verum quot miseros contra numerare liceret, qui sic agendo pessime habuerint? Bene agebat *Hipp. lib. de Arte*. Homines fortunæ adscribere, si qui bonum nacti Medicum, eique obaudientes emergerent; medicorum vero imperitiam accusare, si qui contra eorum præcepta clanculum peccantes interirent. Imo iis, qui Medicorum monita spernunt, morientium numerum denso augeri agmine credit.

Hinc saltem patet non nisi fortuito ejusmodi homines convalescere, plurimos vero sua ipsorum culpa interire. Ergo neque vel hac ex parte Medicina vituperanda.

Verum si digredi extra orationis cancellos, vel paululum liceat, adnectam libenter unam alteramve considerationem.

Quod Medicorum monita spernantur, hoc vel ipsorum Medicorum, vel ægrorum, vel denique ægris invigilantium custodum vitio fit.

Medici namque ipsi materiem medicam non edocti compositiones absque ullo judicio præscribunt: quas, utpote sapore nauseosas, adspectu horrendas, odoreque intolerabiles ægri ita fastidiunt, ut mori, quam sumere, sæpe malint. Præterea frequenter id animadvertas, ut Medici, Chirurgique in semet ægrotantes benignissimi, quovis aliquando Tyranno crudeliores sese in alios præsent; quod si Medici

commisserationis erga proximum meminissent ,
 tædiosa pocula in ameniora , detestandos bo-
 los in facilius ferendos, medicamenta alia ad-
 spectu, odore, sapore, quovis carnificii gene-
 re atrociora, facili Marte mutare ingratiſſima;
 aut saltem in minus ingrata possent. Quam
 artem Expertiss. *van Suvieten* serio crebroque
 inculcavit discipulis suis , quorum e numero
 me fuisse gratus agnosco.

Cur enim, si formulas simul, & indicatio-
 ni morbi , & ægri placitis respondentes con-
 cinnare possumus, non concinnaremus? cur æ-
 grum suo jam satis miserum morbo frustra
 torqueremus? præcipue cum hæc imprimis u-
 tilitas hinc oriatur, quod ægri tanto obedia-
 tius gratiora sumant?

Dolendum profecto quod tam parum huic
 rei studeatur. Electuaria dicta miscent hausti-
 bus purgantibus, in quibus, a pulpa cassiæ, a
 pulpa prunorum &c. ingrato adspectu flocculi
 inhærent, qui nauseam creant; cum tota effi-
 cacia pendeat a Scammonio, a Rhabarbaro, a
 foliis sennæ &c. quæ seorsim sine illis pulpis
 semper prostant, ut mixturis diluantur. Quid
 ergo impellet Medicum ægros suos frustra ut
 sic torqueat, cur decocti ingrati fastidium
 corticibus citri, vel alijs gratissimis additis
 indicationi non repugnantibus, vel eidem fa-
 ventibus, non corrigemus? Præsertim cum
 nauseosa illa nauseam, vomitum, anxietatem,
 fa-

faciant , quæ egre obsunt , orroremque incu-
 tiunt a medicamentis . Sic felices tunc existi-
 mant se ægri , si Medicum fallere queant , re-
 spondentque ipsi redeunti remque roganti ea ,
 quæ jufferat , absunta esse : Lagena interim aut
 Pyxide clam in cloacam evacuata . Profecto & in
 his , & in omnibus humanissime cum egrotis
 agendam esse summi Artis parentes docuerunt .
 Sic *Hipp. Epid. VI. sect. 4. n. 7.* „ In quibusdam
 „ ægrotis est gratificandum , velut est ut scilicet
 „ cibus , & potus pure conficiantur , puraque-
 „ sint quæcumque viderint , & quæ tangunt
 „ mollia . In aliis quoque gratificari oportet ,
 „ quo non magnam noxam afferunt , aut quæ
 „ facile sarciri queat , veluti frigida , ubi ea
 „ opus est . In his etiam Medicum ægroto se
 „ gratum præbere convenit , qualia sunt in-
 „ gressus , sermones , corporis habitus , ve-
 „ stitus , tonsura , ungues , & odores . *Arateus*
Cappadox de cur. acut. lib. 2. cap. 2. in Epi-
 themate præscribendo jubet grata odorifera ,
 prout medicaminum efficacia , lenitate , odore ,
 opus est , admisceri aliis „ siquidem & ægro-
 „ tantibus gratificari decet . „ Et *lib. 1. cap. 1.*
de caus. & sig. chron. loquens de diurnorum
 morborum molestia „ Mehercule , inquit , in
 „ magna animi constantia diu præstanda , au-
 „ xiliis variandis , jucundis citra noxam ægro
 „ concedendis , ipsoque docipiendo , Medici
 „ virtus atque excellentia dignoscitur . „ Er-
 rant

rant itaque turpiter, qui suam erga ægrotantes severitatem Antiquorum severa, & tetri disciplina larvant: cum venerandæ Antiquitati nil acceptius esset; quam sapienti morum gravitati comes nobilissima urbanitas, pectore candido nata, non ficto animo exhibita; cui nobilissime virtuti modernorum urbanitas ne vix quidem comparari possit. Hæc de Medicis qui partim in culpa sunt, quominus medicamina ab ægris assumantur.

Verum ipsi sæpius ægroti eorumque custodes dicti, maximam partem in causa sunt hujus infortunii. Namque vel ex negligentia, vel ex perverso ægri appetitu, vel ex imaginaria sapientia, qua custodes ægrorum, maxime mulierculæ, Medicis præstare se autumant, salutaria eorum monita circa victum medicamina, totumque rerum non naturalium usum floccipendunt, redeuntique Medico, ac rem subolfacienti, mendacia vendunt.

Quam rem expertus *Hipp.* monuit Medicum qua singulari ratione id præcaveat. *Lib. de decenti hab.* „ adfit, inquires, & discipulis „ aliquis, qui præsit, quo præceptionibus citra amarulentiam utatur, & quod imperatum „ est subministretur, ex his vero deligendi, „ qui jam in arte provecti sunt, ut ea, quæ „ sunt usui exhibere, vel secure offerre sciant, „ neque in intervallis quidquam te lateat. „ Nullius vero rei curam plebeis umquam „ com-

„ committas; alioqui ejus, quod male factum
 „ est reprehensio ad te redundabit. „ Certe
 cum senior tunc temporis Medicus discipulos
 sub sua cura erudiendos semper secum habe-
 bat, poterat ille ingenti cum suo ægrotique
 emolumento aliquem, qui ægro invigilaret,
 redeuntique Medico omnium rationem redde-
 ret, præficere.

Quare jure merito feliciores hac in parte
 existimamus cum Medicos, tum ægrotos, in
 Brabantia, vel alibi ubi Religiosi ordinis viri
 vulgo *Alexiani* dicti ægrotantibus viris, & fæ-
 minæ dictæ *Sorores nigræ* ægrotantibus fæmi-
 nis invigilant, Medicum dum ille ægrotum
 invisit, audiunt, stricteque, quæ ille jufferit
 observant; ac redeunti omnium, quæ gesta ab
 ægro, & circa ægrum sunt, rationem examus-
 sim referunt.

Qui quidem felicitatis gradus obtinendi e-
 jusmodi homines, qui unice huic negotio de-
 putentur, cum difficile acquiratur; nostrum e-
 rit, quantum ejus facere possimus, probatos
 huic negotio homines præficere; prudenter-
 que, atque humaniter arcere eos, qui vel ipsi
 Medicinam facere deprehenduntur, vel con-
 tra citrave Medici mentem ægrotantem diri-
 gunt.

Sed ut eo, unde digressus sum, revertar;
 ultima objectionis pars spectabat ægrotos, qui
 Medicis a Pharmacopæo deceptis convalescunt.

Hos

Hos curari posse aliquando negare nolim ,
 1. in re minimi momenti Pharmacopæo peccante ut v. c. ingredientis alicujus dosin paulo majorem minoremve exhibente , qua in dosi permutanda periculi suberat nihil.

2. Mirum aliquando non est ægros convalescere , quando Medici merito decipiuntur : præscribunt enim nonnunquam pinguedinem unius animalis , quam superstitiose pinguedini , aut medullæ alius animalis præferunt . Plures aquas stillatitias religiose distingunt , quas calidus Pharmacopola probe novit neque a se invicem , neque a pura aqua destillata vel cruda , viribus differre . Pulveres absorbentes ex corallis , ex matre perlarum , ex margaritis pretiosis , præferunt Cretæ , lapidibus cancerum , &c. In his , & ejusmodi farinæ aliis cum decipiuntur Medici , non est quod multum damni inde patiantur ægrotantes .

3. Ut alia occasione paulo ante dixi nonnunquam emergere possunt ægri hujusmodi etsi pessime peccaverit Pharmacopæus ; quando bona fortisque Natura morbum non modo , & adversa remedia vincere novit , maxime quando per sese gravissimus morbus non sit . Ita pulcre *Hipp. lib. de prisç. Med. pag. 11.*

Verumtamen & hoc cuivis exemplis heu ! nimium tritissimis constabit plurimos pessime habuisse , vel & interiisse ægrotos , quorum Medicos ita luserant pharmacopæi .

Unde

Unde ratione omni non caruerunt eorum monita, qui Medicum suas ipsius adornare, & præparare formulas debere censuerunt. Horum ex classe non infimus fuit Nobilis Eques *de Montaigne* in libro suo *Essais* gallice dicto. Verum idem ille Vir præ ardore impetuque refellendi Jurisconsultorum ac Medicorum vitia, non semel totam vituperat disciplinam, sibi que obloquitur multis sane in locis. Nunc enim necesse ait suas omnes, ipse ut paret Medicus, formulas: Nunc iterum ait Medicum, qui jam non amplius antiquo Ægyptiorum more uni tantum morborum generi, sed plerisque curandis se paratum exhibet occupationem esse quam ut ea, qua par est sedulitate, atque industria singulis invigilet. Neque etiam antiquis illis temporibus, a Medici officio erat separata Pharmacia. Ut proinde Vir nobilis alterutrum dicendo se ipsum explodat. Sane si ab una parte e re fore arbitramur medicamenta ipse ut paret Medicus, quo, & tutius procedat ipse, & æger minus periculi subeat; mox ab altera parte magna enascitur suspicio ne is, qui ægrotis invisendis totus occupatur, præparandis medicaminibus sufficiat. Si cordati Medici praxi multis ab annis, jam assueti testantur, ut ipse audivi, se tutos in conscientia non esse, nisi singulo die bonam temporis partem annotando, & meditando insumserint, ut quæ a se gesta sunt examinent,

quæ-

quæque in decursu morborum , licet haud insolitorum , sibi , prout sese offerent casus , agenda erunt , præmeditentur ; fere concludo Medico modicam exercenti praxin temporis forte satis cum studendo , tum præparando , affuturum : plurimam vero praxin habenti timendum fore , (quod inculcantes sæpe præceptores audiui) ne ejusmodi Medicus Empiricorum moribus sensim , atque inscius assuescat ; id est , ne formulam unam eandemque sæpe præparatam in memoria habens paucis præparationibus plurimas repleat lagenas : nisi forte domi apto gaudeat famulo , qui huic negotio solus sufficiat quamquam , & absens ab illo famulo Medicus bonis Pharmacopæis æque fidere forte possit .

Quare laudandus potius magnarum in nostra Rep. urbium mos , quo , juxta probatum cuique urbis Medicorum collegio Dispensatorium , Pharmacopæi sese gerere sub magnis pœnis , legeque severa teneantur , ita ut Medicus certus ibidem , atque securus sit de Pharmacopæorum fide , hique ipsi omnibus probe instructi opus non habeant , quid pro quo obtrudere . Hoc tantum ultra optandum foret , ut severa lege statueretur quemque Pharmacopæum , mox a præparatione medicamenti , nomen assumpturi chartulæ ad pixidem vel lagenam appensæ inscribere oportere ; ne forte ejus famulus multas præparationes simul se-

cum gerens , ut suam cuique afferat , obtrudat alienam .

§. VII.

*Alios sanitati redditos , rerum usu earundem ,
quas Medici audacissimo præfagio pessima
quæque effecturas prædixerant .*

Respondeo hoc aliquando contingere quando Medici effectus rerum quarundam nimis hyperbolice describunt ita ut deinceps his effectibus haud ita , ut quidem præfagi erant , contingentibus , merito derideantur .

Sed aliud est quod plus ad rem facit . Casus revera quidam sunt , in quibus natura per vehementem , ac mirabilem prorsus appetitum morbi nonnumquam remedium indicat . Homo putrida in primis viis saburra laborans , appetitu insatiabili fertur in hæces , falsamenta , acetum , cerevisiam acidam , acida poma &c. quæ certe omnia putredini contraria sunt . Interim Medici frustra moliuntur per sua *Stomachica* dicta sedare nauseas &c. malumque augment ; quin & hanc spontaneam Naturæ indicationem spernentes quasvis teterrimas , si usurpaverint ægri minas intentant ; neve ulla ratione appetita acquirere possint , amicos etiam , atque etiam serio monent . Nihilominus , non quiescente natura , æger curat clanculum sibi

sibi desiderata afferri quibus copiosissime assumptis a redeunte Medico reperitur sanatus. Sic dum vera morbi causa haud satis attentus Medicum latuerat, Natura ad curationem per se ducebat. Cum olim Chemicæ plerique Medici, Hippocraticæ veritatis ignari, ægros suos acutis conflictantes ab omni omnino potu tyrannice arcerent, & interim calidis aromaticisque corpora exardescencia in æstum intolerabilem conjicerent; ægri, Natura ducente, aquosa, subacidula, subfrigidiuscula infatigabili desiderio appetentes, & clanculum haurientes, salutem sensim recuperasse visi sunt. Omnia hæc exempla, docent Naturam sagacem aliquando ægrotantem inducere, ut ea appetat, hauriat, iisque haustis saluti reddatur, quæ vel minus attentus, vel ridiculis systematibus infatuatus Medicus minax vetuerat. Non quod sentiam huic appetitui semper obsecundari oportere, qui error foret crassissimus, ut mox dicam, sed monere volui eum non semper negligendum, atque cohibendum esse, imo attentionem Medici nonnunquam requirere. Vide hoc eleganter apud *Sydenh. pag. 367.*

Verum ut ut hæcce res se habeat, casus hi longe rariores contingunt, quam quidem illi quibus constiterit, ægros per fas nefasque Medicorum monita spernentes vitam cum morte, aut levem saltem morbum cum gravissi-

mo, aut brevem cum diuturno commutasse. Quotiesne vel morbum atrociorum, vel ipsam mortem sibi conciliaverint ægrotantes, ubi in acutis gelidam modo quovis prohibitam aquam, aeremve affatim hausere? Quoties ne Hystericæ sæminæ ad angores animi frequentes sanandos, doloresve Pleuritidem, vel alios morbos fere mentientes abigendos, invitatis Medicis ad frequentiores sanguinis missiones confugiunt; maxime cum post M. S. aliquantulum solaminis expertæ videantur dum interea frequenti M. S. magis debilitatæ magisque, in tristissimi sui morbi frequentiores, ac læviores incidant paroxysmos? Quis ignorat Phthificos anxietatibus incredibilibus vexatos ad alvi purgationes, Medicis tristitia frustra vaticinantibus accurrendo, fluxum alvi, mortis in Phthisi prænantium, sibi præmature conciliare? infinitus ero si retulerim plurimorum Podagricorum Historias, qui contra morbi sævitiem fallacia Empiricorum solamina experti, ad redintegrandos Paroxysmos eadem sibi gestiunt apponi; frustra dehortante Medico sagaci, probeque gnaro in hisce ærumnis moderato regimine totius vitæ, & summa tollerantia, atque patientia in Paroxysmis præstantius reperiri nihil. Hunc vero spernentes ægri ab momentaneo solamine crebriores experiuntur, sævioresque Paroxysmos; vel materiæ podagrica arthriticave ad interiora nobiliora repulsa

in

In ineluctabilem mortem , aut præfens faltem
ejusdem discrimen , miseri incurrunt .

§. VIII.

*Multis imo teterrimis, aliquando, e morbis con-
valuisse homines, curantibus ejusmodi Medicis,
quos famosi alii Artis Antistites tamquam me-
thodo segnore, vel fortiore utentes, vitupe-
rant.*

Data fuit , ni fallor , jam pluries ad hanc
objectionem responsio ; quæ tamen per mo-
mentulum nos iterum detineat , tracteturque
paulo explanatius .

Ad partem illam objectionis , quæ Medicos
fortiori nimis methodo utentes spectat , respon-
debit *Sydenhamus pag. 152.* ubi tam pulcras
curandarum variolarum regulas tradiderat .
„ Hæc sane , inquit , vera est ac genuina me-
„ thodus & licet non negem multos
„ regimine admodum opposito tractatos , ni-
„ hilominus convalescere , fatendum est tamen
„ . . . plurimos etiam interire : quin & alii
„ complures fati pariter concederent , nisi
„ vel a frigidioris tempestate , in quam inci-
„ dit morbus , vel a Phlebotomia aliter su-
„ pervacanea , atque inutili , nuper cele-
„ brata , servarentur . Et *pag. 163. & 169.*
„ describens febris continuæ variolosæ di-
„ ctæ curationem . „ Hæc sane methodus ,

ait , optime mihi cessit Non quod ego nunquam via longe contraria incedentibus spectator interfuerim , adhibitis scilicet cardiacis , & calido Regimine , ægro nihilominus a morbo sæpe liberato : ita tamen ut mihi semper videretur is non mediocri discrimen , adiisse , nulla id suadente necessitate , . Deinde exempla affert aliorum Medicorum , qui calido suo regimine Petechias numerosiores , sitim immaniolem , linguam siccam ac sæpe nigram , sudores antea provocatos , penitus nunc intercidentes , ob exaustum sanguinem effecerant ; deinde sanguine novis liquidis repleto vi medicamenti febrisque Crisin faciebant , coactam nimis , ac periculosam , rariusque contingentem .

Ex *Hipp. lib. de pr. Med.* jam alibi respondi causam , cur sub violentioribus Medicis ægri emergant , hanc esse præcipuam quod æger , & vim sui morbi , & imperitiam violentam Medici simul bonitate naturæ vincat : siquidem tunc quando , vis morbi tam magna non sit , ut etiam longe graviora homo ferre possit . Quam eandem rem confirmat Moricæus , quam plurimis exemplis gravidarum feminarum , quæ ut hydropicæ validissimis tentatæ hydragogis , vel ut scirrhu uterino laborantes variis modis a pessimis Medicis Chirurgisque tractatæ ; vel ut menstruorum retentione correptæ M. S. ex pede aliaque perversa

sa remedia expertæ , tamen feliciter prolem enixæ sunt tempore requisito . Vide ejusdem *Observ.* 161. 195. 224. 305. 429. 471. 524. 642. 644. 690. 697. Quæ quidem omnia docent homines suis fortioribus usos posse nonnumquam bonitate naturæ periculo emergere ; sed tamen tam parum huic drasticæ methodo favent , ut laudatus mox *Moricæus obs.* 644. pulcre advertat eodem jure Artem bellicam vitæ tutissimam dici posse , quia visi sunt homines sine ullis vulneribus multiplici annorum serie præliis , atque obsidionibus urbium interfuisse :

Verum secundo , & alios reperias ; qui vulgo prudentissimi audiunt , quique tam lente , tam circumspecte , tamque raro medicamenta paulo fortiora ingerunt , ut vix audent dosim ultra minimam exhibere , vix paulo acriora propinare ; sed ægrum suo potius fato committere , quam vel illum interturbare malint , ac quia tamen aliquid dandum , ejusmodi exhibeant , quæ certe vi sua hominem ad plures non mittent . Facile eo inducor ut crediderim , bonos illos viros ad hancce praxeos mollitiem pervenisse , quia vel proprio periculo datis intempestive acrioribus , vel audaci *Agyrtarum* methodo perterriti didicerant , quam truculenta sæpe atque exitialia mala hinc orta fuerint . Verum nonne hocce est ita *Scyllam* evitare , ut incidant in *Caribdim* ? Nam-

que non minus peccat Medicus negligendo e-
 jusmodi dare, quæ languens, stimuloque indi-
 gens Natura indicat; quam Medicamenta vel
 copia, vel vi excedentia, aut intempestiva,
 exhibendo. Quid enim? Ubi homo in aquam
 incidit, numne prudentes dixerimus eos, qui
 ad ripam stantes hominem tantum lapidibus
 non obruunt? Certe eorum erat sedulo, &
 confestim funes projicere, harpaginesque la-
 ctanti cum undis porrigere, quibus ille abre-
 ptis in continentem duceretur. An vero illi
 cæteris prudentiores se existimabunt si hominem
 tantum ultra non demergant, otiosos cæte-
 rum humanæ calamitatis spectatores agant:
 quia viderunt audiveruntve, alios nimium im-
 petuose festinanterque agendo hominem aquis
 illapsum profundius meruisse, aut imprudenter
 porrectis harpaginibus vulnerasse lethaliter?
 eodem sane modo prudentes nostri Medici se
 gerunt. Specioso prudentiæ titulo larvati di-
 cant Naturæ tantummodo observatores sese
 Ministrosque esse, cujus impedimenta tantum
 auferenda sibi sunt, visosque non paucos hac
 sua emeruisse methodo. Sed eodem pacto il-
 li in ripa agentes, & submersum non ultra
 demergentes excusabuntur, quia pene submer-
 si homines aliquando visi sunt citra auxilia-
 trices adstantium manus ripam, aut navim
 propinquam conscendisse. Sic putaverim in
 medicina facienda haud secus, qui minus ni-
 hil-

hilve ; quam qui nimium agunt , culpandos esse.

Hinc sapiens ubique *Hippocr. lib. VI. epid.*
 1169. Μηδεν ερηη μηδεν υπεροραν nempe , Ni-
 „ hil temere agendum esse , ut & nihil negli-
 „ genter „. Et *Arateus Capp. in curat. Epil.*
Chron. „ Νυν δε χρη εδεν υπερορην , μηδε
 „ πρησσειν τι ερηη „ Utique nihil prætervi-
 dendum , aut spernendum est negligenter , ni-
 hilque temere faciendum .

Itaque quicumque in utramvis partem ni-
 mium inclinant , peccant medium tenuere bea-
 ti , qui & mollioribus utuntur ubi opus est , &
 fortiora non negligunt ubi indicantur .

EPILOGUS.

Sic plurimas easque præcipuas , ad quas re-
 lique omnes referri possunt , objectiones , quæ in
 artis quam amo , quam colo , quamque quoad
 vixero , strenue exculturus sum , dedecora pro-
 feruntur , si non omnino explosi , explodere
 saltem conatus sum : cæterum sermonis bar-
 bariem , juvenisque artem a limine tantum
 salutantis impolitam balbatiem tum benigni-
 tate solita , tum divinæ acutie mentis , Le-
 ctiores expoliant , defectus suppleant , cuncta-
 que æqui bonique consulant , etiam atque et-
 iam rogo .

Quæ in præclaræ artis opprobrium obji-
 tur ,

tur, candidus recensui; si quid veri lissinerat, ingenue fassus sum; si objectioni factum eandem confirmans deerat fidelis adjeci: scilicet ut integras hostium copias, quibuscum mihi concrediendum erat, totas armatas, & catafractas ab omni parte intrepide lustrasse viderer; quo & vim earundem propius cernerem, & aptissima quibuscum conflictandum erat, arma mihi adornarem.

Quod si nihilominus qui sint, quos multorum litigantium inter sese Medicorum turba offendit, meminerint hi eandem quoque sortem aliis quas veneramur, disciplinis, scientiis, artibusque obtigisse. Architecturam præclaram agnoscimus artem esse: Architectos autem quotidie cernimus alios aliorum operibus insultare, variosque in iisdem varia acerbius reprehendere: in qua reprehensione ne vix quidem inter acutissimos Momos convenit. Facile vero ignorantiam invidiamve causam discrepantiarum agnoscimus, Architecturæ opprobrium absit, ut inde concludamus. Jurisprudentiam consideranti tam enormis occurrit sententiarum differentia, ut referre fere pudeat: attamen merito omnes maximi facimus peritiam juris, utpote oppressis aliorumque sub violentia gementibus solamen unicum asylumque. Si fas esset enarrare has easdem diversitates opinionum inter ipsos divinorum oraculorum Interpretes obtinere; conclusionis, quam

ex varietate opinionum inter Medicos deducunt, iniquitas Meridiano sole evidentior appareret: verum cum ejusmodi Tragædias referre lugubre hinc illinc odiosum sit en manum de tabula.

Medicam itaque Artem favente summo Numine auspicabor, quam venerandus ejusdem parens *Hipp. lib. de flat.* mihi prædixit earum Artium e numero esse, quæ, cum communi bono quamplurimum conferant. exercentibus sese nil nisi molestias creant. Quin & divino huic Viro invidiam calumniandique pruriginem non pepercisse colligimus ex ejusdem ad *Democritum* Epistola, & ex litteris *Democriti* ad *Hipp.* summi in arte Viri, quibus ob collata in humanas misérias beneficia aureæ statuæ erigendæ forent, acutos dilacerantium, & calumniantium dentes quotidie experiuntur, præsertim cum ne cerdo quidem aut caupo, aut incurva vetula sit, quæ Medicum non culpet, non reprehendat, non vituperat. Sed pulcre exemplo præivit suo *Hipp.* monuitque in *lib. de Arte*, qui se gerat in hisce Medicus, „ Periti Artifices, ait, non morantur im-
„ prudentes, aut reprehensores, aut laudato-
„ res sed eos tantum qui recta ratione judi-
„ cant, „. Horum omnium clarorum Virorum vestigiis præesse insistendo spero fore, ut & ego omnes has ærumnas transire tædiaque devorare tandem queam. Itaque salutem proximi
mi

mi præ oculis habens , solumque in tota conscientia DEUM testem intuens , hujus mihi favorem , artis exercitum auspiciaturo implo-ro , Ipsi acceptum relaturus quidquid in humanarum calamitatum solamen vel docte excogitavero , vel rite administravero , vel probe gesserero .

F I N I S .

C O R O L L A R I A

I.

Multæ varieque circa Chylopoiesin opinio-
nes inter sese conciliari inque usum vocari
possunt, dum statuimus in plerisque aliquid
veri inesse in eo vero errasse earum auctores
quod suam quisque opinionem ad totum chy-
lificationis negotium perficiendum sufficere
staterint :

II.

Sylvii autem sententia de Bile alcanina , &
succo pancreatico acido ferenda non videtur,
nec etiam necessaria est : ut nec Helmontii
opinio de Acore vitali venticuli .

III.

Si quis omnia chylopoiesios instrumenta re vera
demonstrata examassim intelligat , iis omnia
ejusdem Phænomena rite exponere videtur
posse .

IV.

Materia spirituum videtur in arterias corticis
cerebri cerebellique a sanguine arterioso
secerni , & hinc per medullam , ceu per va-
forum continuationem derivari in nervos .

V.

Per nervos fit a sensorio communi determina-
tio ad corporis partes sensui & motui , tum

voluntario, tum spontanea, destinatas, ut & impressio a partibus sentientibus ad sensorium commune.

VI.

A cerebello fecernuntur qui vitalibus actionibus inserviunt spiritus.

VII.

Minima vita in homine requirit ad minimum Liberum utrumque circulum Humorum versus cor dextrum, inde per pulmones, ex pulmonibus a cor sinistram, a corde sinistro ad cerebellum hincque iterum aliquem spirituum vitalium affluxum per Nervos cardiacos atque Pulmonicos.

VIII.

Non datur panacæa.

IX.

Nullum fere alimentum aut medicamentum salubre vel noxium dici potest, nisi is, qui hoc dicturus sit ad varias hominum naturas aliasque complures circumstantias respiciat.

X.

Errores propemodum infinitos peperit apud Ignaros Mos quo Medicamenta in antispasmodica, antapoplectica, antiscorbutica, ac dividuntur: ut & ille, iuxta quem eadem in cephalica, cardiaca, stomachica, uterina echolica, &c. distribui solebant.

XI.

Decocta Vulneraria , quæ Belli Ducibus profunt , Militibus plerumque obesse deprehendantur , & viceversa .

XII.

Medici iudicibus de vulnere renunciaturi anxiam conscientiam tria hæc tranquillam reddunt , 1. Exactissimum sentissimumque examen vulnerati , tum quoad vulnus tum quoad statum in quo is ante vulnus erat , tum etiam quoad bene maleve tractatus mox a vulnere fuit 2. casta eorundem descriptio facta iudicibus , qui DEÏ MALORUM VINDICIIS nomine veritatem inquirunt 3. Prudentissima cautela ne vel verbulo Reum , ultra quod severissima indago docuit oneret .

XIII.

Peccatum cui venia concedi nequit , aliquando committitur , dum fractum os reponitur quam pulcerrime .

XIV.

Pessima luxatio sæpe immedicabilis & claudicationem perpetuam faciens , oriri visa pluries ab incauta gestatione infantum in Brachio matris nutricis , custodis .

XV.

Causa stupidi ingenii multorum hominum , ipsiusque fatuitatis perpetuæ , haud quaquam infrequens est illa non toleranda libertas qua
mu-

mulieribus opiata a pharmacopeis emere liceat quibus morosos infantes sopiant.

XVI.

Facultatem in matre esse mutandi quem utero gerit fætum , agnosco : rationem vero quæ id fiat ignoro.

XVII.

Interim laudabilis mos est sapientum matronarum , quæ gravidæ mulieris , ab aliquo insolito horridove objecto perterritæ mox manus apprehendunt , ne illa alicui corporis parti easdem eo tempore applicent.

XVIII.

Quum canina rabies tam perniciofa sit , curatque tam difficilis expediret ut canes nunquam nisi bene capistrati exirent , vel domi semper detinerentur ; præstaret quoque scedulas monitorias in vulgus spargi , quibus exactissima rabiei caninæ indicia a principio ad finem usque graphice depingerentur , ut sic moniti homines hos canes illia occiderent.

XIX.

Impius est , qui utile cælat arcanum.

F I N I S .

